

Kose Gümnaasiumi õppekava
Kehtestatud direktori 31.08.2023. a käskkirjaga nr 1-4/45; jõustub 01.09.2023. a

KOSE GÜMNAASIUMI ÕPPEKAVA

Kehtestatud direktori 30.08.2023. a käskkirjaga nr 1-3/37
Jõustub 01.09.2023. a

SISUKORD

1. Üldsätted	5
2. Kooli väärtused ja eripära, õppe- ja kasvatusesmärgid	5
2.1 Kose Gümnaasiumi väärtused	5
2.2 Eripära	6
2.3 Kooli õppe- ja kasvatusesmärgid	6
3. Pätevused	6
3.1 Aineülesed pädevused	6
3.2 Kooli traditsioonilised üritused	7
3.3 Rõhuasetused koolitöötajate tegevustes, mis on suunatud üldpädevuste kujundamisele	8
3.4 Kooliastmepädevused ja nende seos üldpädevustega	9
3.4.1 Kultuuri- ja väärtuspädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	9
3.4.2 Sotsiaalne ja kodanikupädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	10
3.4.3 Enesemääratluspädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	11
3.4.4 Õpipädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	11
3.4.5 Suhtlemispädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	12
3.4.6 Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalase pädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	12
3.4.7 Ettevõtlikkuspädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	13
3.4.8 Digipädevuse seos kooliastmeti taotletavate pädevustega	13
4. Õppe- ja kasvatuspõhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis	14
5. Õppekorraldus	14
5.1 Õppetöö korraldus, õppekeskkonna ja õppimise mitmekesistamise kavandamise põhimõtted	14
6. Tunnijaotusplaani põhikoolis õppeaineti ja klassiti	16
7. Tunnijaotusplaani gümnaasiumis	18
7.1 Tunnijaotusplaani koostamise põhimõtted gümnaasiumis	18
7.2 Tunnijaotusplaani gümnaasiumis	20
8. Kursused ja nende jagunemine klassiti gümnaasiumis	22
9. Läbivad teemad ja nende käsitlemise põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis	30
9.1 Läbiv teema «Elukestev õpe ja karjääri planeerimine»	31
9.2 Läbiv teema „Keskond ja jätkusuutlik areng“	32
9.3 Läbiv teema «Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus»	33
9.4 Läbiv teema «Kultuuriline identiteet»	34
9.5 Läbiv teema „Teabekeskond“	35
9.6 Läbiv teema «Tehnoloogia ja innovatsioon»	36
9.7 Läbiv teema „Tervis ja ohutus“	37

9.8 Läbiv teema «Väärtused ja kõlblus»	39
10. Lõimingu põhimõtted põhikoolis ja gümnaasiumis	40
11. III kooliastme loovtöö temaatika valik, juhendamine, töö koostamise ja hindamise korraldus	41
11.1 Üldalused	41
11.2 Loovtöö eesmärk	42
11.3 Loovtöö teema valimine	42
11.4 Loovtööde juhendamine	42
11.5 Loovtöö kaitsmise korraldamine	43
11.6 Loovtöö hindamine	43
12. Õpilasuurimuse või praktilise töö korraldus ja hindamine	44
12.1 Õpilasuurimuse ja praktilise töö korralduslikud seisukohad	44
12.2 Õpilasuurimuse kirjutamine	45
12.3 Teema ja juhendaja valik ning registreerimine	46
12.4 Õpilase ja juhendaja põhitegevused	46
12.5 Hindamine	46
12.6 Uurimistööde / praktiliste tööde hinde apelleerimine	47
13. Kooli õppekava välise õppimise või tegevuse arvestamine koolis õpetatava osana	47
14. Hindamise korraldus põhikoolis ja gümnaasiumis	48
14.1 Kujundav hindamine	49
14.2 Teadmiste ja oskuste hindamine kui kokkuvõtivate hinnete alus	50
14.3 Kirjeldavate sõnaliste hinnangute kasutamine 1. klassis	50
14.4 Kokkuvõttev hindamine ja järgmisse klassi üleviimine põhikoolis	51
14.5 Kokkuvõttev hindamine ja järgmisse klassi üleviimine gümnaasiumis	52
14.6 Käitumise ja hoolsuse hindamine	53
14.6.1 Käitumise hindamine	54
14.6.2 Hoolsuse hindamine	54
14.6.3 Hinnete ja hinnangute vaidlustamine	54
15. Järelevastamise ja järeltööde sooritamise kord	55
Põhikooli lõpetamine	56
Gümnaasiumi lõpetamine	57
15.1 Koolieksami korraldus	58
15.1.1 Koolieksami hindamine, hinde vaidlustamine, järeleksami ülesehitus	58
16. Õpilaste ja vanemate teavitamise ja nõustamise korraldus	58
17. Õpilaste juhendamise ja hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse ja õppe korraldamise põhimõtted põhikoolis	59
17.1 Üldalused	59
17.2 Tugimeetmete rakendamine koolis	60
17.3 Andekas õpilane ja erivajadus	63
18. Individuaalse õppekava koostamine või muu tugisüsteemi määramine	63
Individuaalse õppekava rakendamine	63

18.1 Õpiabi osutamine õpilasele ajutise õpiraskuse korral	64
18.1.1 Õpiabi osutamine trimestri sees	64
18.1.2 Õpiabi osutamine põhikooli õpilastele trimestri lõpus	64
19. Karjääriteenuste korraldus põhikoolis ja gümnaasiumis	65
20. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted	66
21. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord	66

KOSE GÜMNAASIUM

Kose Gümnaasiumi õppekava kehtestatakse kooli õppenõukogu otsuse alusel direktori käskkirjaga.

1. ÜLDSÄTTED

Kose Gümnaasiumi (edaspidi „Kooli“) õppekava on kehtestatud „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 17 lg 2, Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määruse nr 1 „Põhikooli riikliku õppekava“ § 24 lg 4 ja Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määruse nr 2 „Gümnaasiumi riikliku õppekava“ § 19 lg 4 alusel.

Kooli õppekava on kehtestatud ühe dokumendina, mis koosneb järgmistest osadest:

- õppekava üldosa;
- põhikooli ainekavad;
- gümnaasiumi ainekavad;
- lihtsustatud õppekava.

2. KOOLI VÄÄRTUSED JA ERIPÄRA, ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

2.1 KOSE GÜMNAASIUMI VÄÄRTUSED

Kose Gümnaasiumi põhiväärtused on järgmised:

- sallivus ja kiusamisest vaba õppekeskkond – peame väärtuseks tolerantsset ja võrdset suhtumist õpilaste seas. Kose Gümnaasiumis koheldakse kõiki eelarvamusteta, õiglaselt ja võrdõiguslikult, austades inimese eneseväärikust ja isikupära. Teeme kõik selleks, et vältida koolis vägivalda ja kiusamist;
- tervislik elu- ja mõtteviis – väärtustame füüsilise ja vaimse keha tervislikku funktsioneerimist tervisliku eluviisi kaudu, luues eelduse headele mõtetele. Kose Gümnaasiumi õpilane on haritud, terve, mõtte- ja tundevoimeline, erksa sotsiaalse

- närviga noor inimene, kelles peab olema tasakaal hinge, mõistuse ja keha vahel;
- julgus, enesekindlus ja ausus – väärtustame õpilastes julgust öelda ja mõelda, enesekindlat ja ausat ellusuhtumist endasse ja teistesse;
  - kultuuri hoidmine ja säilitamine – väärtustame teed uute teadmiste ja arengu juurde, austades oma kultuuripärandit ja seistes selle säilimise eest.

2.2 ERIPÄRA

Kose gümnaasium on kogukonnakool, mille muudavad omanäoliseks selles töötavad enam kui 20 kooli vilistlast, mistõttu võib seda pidada kogukonna vaimu kasvulavaks.

Kose gümnaasium panustab õpilase individuaalse arengu suunamisse. Alates 5. klassist jaotatakse õpilased kõikides ainetes tasemerühmadesse luues nii õpilastele vajalik, piisav ja märkamist tagav õpikeskkond ja areng.

Kool kannab endaga kaasas mitmeid pikaajalisi traditsioone spordi, koorilaulu ja rahvatantsu näol. Lisaks õppetööle toetab Kose gümnaasium huviharidust, tehes tugevat koostööd keskuses asuvate huvikoolidega (kunsti-, muusika- ja spordikool).

2.3 KOOLI ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Kose gümnaasiumi eesmärgiks on luua tingimused tervete, haritud, kultuursete, eetiliste väärtushinnangutega läbilöögivõimeliste ja õnnelike noorte inimeste kujunemiseks. Lõpetades kooli on õpilane saavutanud riiklikes õppekavades esitatud õpitulemused. Temast on kujunenud maailmakodanik, jäädes samal ajal tunnustama ja austama Eesti ja kodukandi kultuuri ning ta on avatud elukestvaks õppeks.

Kool toetab iga õpilase individuaalset arengut suunates õpilast ennast analüüsima ja oma tugevusi hindama. Kool kujundab õpilasi, kes oskavad seada omale realistlikke eesmärke ning julgustatakse seatud eesmärke saavutama.

Kose gümnaasiumi eesmärgiks on toetada õpetajate professionaalset arengut ning võimaldada neil rakendada omandatud oskusi parimal viisil tagades selleks vajalikud tingimused. Kooli eesmärk on olla heaks koostööpartneriks koolipidajale ja teistele koostööpartneritele.

3. PÄDEVUSED

3.1 AINEÜLESED PÄDEVUSED

Kose gümnaasiumis lähtutakse õpetamisel riiklikus õppekavas määratletud kaheksast üldpädevusest:

- kultuuri- ja väärtuspädevus;
- sotsiaalne ja kodanikupädevus;
- enesemääratluspädevus;
- õpipädevus;
- suhtluspädevus;
- matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus;

- ettevõtlikkuspädevus;
- digipädevus.

Üld- ja valdkonnapädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu. Üldpädevuste kujundamine toimub peamiselt meetodite valiku kaudu ning ainevaldkonna kirjeldustes esitatud viisil. Valdkonnapädevused realiseeruvad õpitulemuste saavutamisel. Õpitulemuste saavutamine ning meetodite valik vastavalt õpitulemustele on detailsemalt kirjeldatud õpetajate töökavades.

Kogu tegevus koolis on korraldatud üldpädevuste kontekstis, sh õpetuse kavandamine, mõtestamine, läbiviimine ja tagasisidestamine. Ka õppetunnivälises tegevuses ja kooli ürituste korraldamisel lähtutakse üldpädevustest, mis aitab paigutada koolis tehtavad tegevused laiemasse konteksti.

Üldpädevuse kujunemist jälgitakse tagasisidestamise kaudu õpilastega peetaval arenguveestlusel, millele eelneb õpilase eneseanalüüs ja õpetajapoolne analüütiline tagasiside, mille põhjal peetakse üks kord õppeaasta jooksul arenguveestlus.

3.2 KOOLI TRADITSIOONILISED ÜRITUSED

Kose gümnaasium lähtub ülekooliliste ning koolidevaheliste projektide ja sündmuste kavandamisel kooli traditsioonidest ja läbivatest teemadest, olles samas avatud uuendustele. Kooli traditsioonilised üritused aitavad kujundada üldpädevusi ning mitmekesistavad õppekeskkonda.

Traditsioonilised ülekoolilised sündmused on:

- 1. septembri aktused;
- Eesti Vabariigi aastapäeva aktus;
- õpetajatepäeva tähistamine;
- rebastepidu;
- viimase koolikella tähistamised põhikooli ja gümnaasiumi lõpuklassidele;
- õppeaasta lõpuaktused;
- loodusnädal;
- terviseedendust toetavad üritused – praktilised liiklusõpped, spordipäevad, rahvastepallivõistlused, korvpallivõistlused, tervisenädal, ujumisenädal, jalgrattaloo koolitus;
- võõrkeelte nädal;
- emakeelenädal;
- üldkogunemised;
- kalendritähtpäevade tähistamine;
- algklasside õhtulugemised;
- playback;
- poiste- ja tüdrukutepäeva võistlused;
- mardi- ja kadrikarneval;
- jõulunädal;
- sõbrapäevanädal;
- värvidenädal;
- ainealastel olümpiaadidel ja võistlustel osalemised;
- teatrite külastused;

- kooli sünnipäeva tähistamine;
- mälumängu turniir;
- koostöö sõpruskooliga Soomes.

Traditsioonilised koolidevahelised projektid, millest õpilased osa võtavad on:

- maakondlikud lauluvõistlused;
- laulu- ja tantsupidu;
- spordivõistlused;
- aineolümpiaadid ja –konkursid;
- õpilasvahetus.

3.3 RÕHUASETUSED KOOLITÖÖTAJATE TEGEVUSTES, MIS ON SUUNATUD ÜLDPÄDEVUSTE KUJUNDAMISELE

Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- alusväärtused on igapäevaselt kõigile kättesaadavad, neid järgitakse tegevuste kavandamisel ning erinevaid töövorme kasutades;
- õpetajad arutavad tundides õpilastele eakohaselt päevakajalisi sündmusi või ühiskonnas ja maailmas esiplaanil olevaid aktuaalseid küsimusi. Arutelusid läbi viies käsitleb õpetaja sündmuse, nähtuse või seisukoha erinevaid tahke. Õpilastes kujundatakse teadmist, et igal nähtusel on mitu põhjendust, igal sündmusel võib olla mitu tõlgendust ja arvamuste paljusus on igati aktsepteeritav;
- teiste loomingu tuleb väärtustada ning seetõttu tuleb vältida plagiaati kirjalike tööde koostamisel.

Sotsiaalse- ja kodanikupädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- vastutustunde kujundamine toimub koolis eelkõige kokkulepete sõlmimise ja kokkulepetest kinnipidamise jälgimise teel. Oluline roll on selle juures õpetajatel asjakohases suhtlemises ja kannatlikkusel asju läbi rääkida ning järjekindluses kokkulepetest kinnipidamist jälgida;
- demokraatliku mõtteviisi kujundamine õpilastes toimub igapäevase õppe- ja kasvatusprotsessi korralduse kaudu;
- õpilasi käsitletakse õppeprotsessis partneritena;
- kehtestatud reeglite järgimisel näitavad õpetajad õpilastele ise eeskuju;
- eraldi tähelepanu pööratakse kõikides õppeainetes õpilaste koostööoskuste arendamisel meeskonnas töötamisel.

Enesemääratluspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- õpilastega läbiviidavad arenguestlused põhinevad õpilaste eneseanalüüsil;
- õpilaste poolt koostatud kirjalikud tööd sisaldavad kirjalikku tagasisidet soorituse tugevuste ja nõrkuste kohta. Tagasisidet võib saada eelnevalt teadaolevate kindlate kriteeriumide põhjal õpetajalt, kaaslastelt või ka eneseanalüüsi korras.

Õpipädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- kõikides õppeainetes keskendutakse ühe olulisema õpipädevuse komponendi, funktsionaalse lugemisoskuse arendamisele. Eelkõige kujundatakse õpilastel oskusi leida informatsiooni teatmeteostest ja internetist;

- õpiraskuste esinemisel koostatakse esmase õpiabimeetmena õpilase ja õpetaja koostöös õpilasele kirjalik individuaalne arenguplaan raskustest ülesaamiseks.

Suhtluspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- eraldi tähelepanu pööratakse õpilaste esinemisalase pädevuse kujunemisele;
- õpilastes kujundatakse oskus anda kaasõpilastele kirjalikku ja suulist tagasisidet. Tagasiside andmine toimub õpetaja juhendamisel, mille käigus järgitakse konstruktiivse tagasiside andmise reegleid.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalase pädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- kõikides ainetes pööratakse tähelepanu matemaatiliste esitusviiside (näiteks diagrammid) kasutamisele oma aines ja statistilise andmetötluse erinevatele meetoditele;
- pööratakse tähelepanu õppeaines sisemiste seoste nägemisele ja esiletoomisele;
- suunatakse ja õpetatakse õpilasi kasutama tehnoloogilisi abivahendeid ning ollakse kursis ainealaste uute tehnoloogiatega.

Ettevõtlikkuspädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- tundides kasutatakse kogemusõppel põhinevaid aktiivõppe meetodeid, mis võimaldavad simuleeritud olukordades ennast proovile panna ja õpitud teadmisi ja oskusi rakendada.
- tunnivälised üritused kavandatakse projektipõhisena, kuhu kaastakse õpilased ning järgitakse kõiki projektijuhtimise reegleid.

Digipädevuse kujundamisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- kõiki õpilasi koolitatakse, et olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti, järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus;
- õpetatakse leidma ja säilitama digivahendite abil infot ning hindama selle asjakohasust ja usaldusväärsust;
- suunatakse õpilasi osalema digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel.

3.4 KOOLIASTMEPÄDEVUSED JA NENDE SEOS ÜLDPÄDEVUSTEGA

3.4.1 KULTUURI- JA VÄÄRTUSPÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- peab lugu oma perekonnast, klassist ja koolist; on viisakas, täidab lubadusi; teab, et kedagi ei tohi naeruvääristada, kiusata ega narrida; oskab kaaslast kuulata, teda tunnustada;
- teab oma rahvuslikku kuuluvust ning suhtub oma rahvusesse lugupidavalt;
- käitub loodust hoidvalt;
- austab oma kodupaika, kodumaad ja Eesti riiki, tunneb selle sümboleid ning täidab nendega seostuvaid käitumisreegleid;
- oskab ilu märgata ja hinnata; hindab loovust ning tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest ja tegevusest.

II kooliaste

- hindab harmoonilisi inimsuhteid, mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena ja õpilasena;
- väärtustab oma rahvust ja kultuuri teiste rahvuste ning kultuuride seas, suhtub inimestesse eelarvamusteta, tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi ning mõistab kompromisside vajalikkust;
- tunnetab end oma riigi kodanikuna ning järgib ühiselu norme;
- väärtustab kunstiloomingut ning suudab end kunstivahendite abil väljendada;
- väärtustab säästvat eluviisi, oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi ja hankida loodusteaduslikku teavet, oskab looduses käituda, huvitub loodusest ja looduse uurimisest.

III kooliaste

- tunneb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;
- tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule. Omab ettekujutust ja teadmisi maailma eri rahvaste kultuuridest, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamustevabalt ja lugupidavalt;
- mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ja keskkonda säästes;
- suudab väljendada ennast loominguiliselt, peab lugu kunstist ja kultuuripärandist

Gümnaasium

- suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide ja eetika seisukohast;
- oskab tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega;
- oskab väärtustada kunsti ja loomingu ning kujundada ilumeelt;
- oskab hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust;
- suudab teadvustada oma väärtushinnanguid ja arvestada nendega otsuste langetamisel;
- on salliv ja koostööaldis ning panustab ühiste eesmärkide saavutamisse.

3.4.2 SOTSIAALNE JA KODANIKUPÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas;
- teab, kelle poole erinevate probleemidega pöörduda ning on valmis seda tegema;

oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda, oskab ohutult liigelda.

II kooliaste

- peab kinni kokkulepetest, on usaldusväärne ning vastutab oma tegude eest.

III kooliaste

- on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust.

Gümnaasium

- suudab ennast teostada;
- on aktiivne, teadlik, abivalmis ja vastutustundlik kodanik ning toetab ühiskonna demokraatlikku arengut;
- teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid;
- austab erinevate keskkondade, sh suhtluskeskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, inimõigusi, religioonide ja rahvaste omapära;
- teeb koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides;
- aktsepteerib inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestab neid suhtlemisel;
- suudab mõista globaalprobleeme, võtta kaasvastutus nende lahendamise eest;

- oskab väärtustada ja järgida jätkusuutliku arengu põhimõtteid;
- tunnetab end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis.

3.4.3 ENESEMÄÄRATLUSPÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning puhkamise vahel;
- oskab end häälestada ülesandega toimetulemisele ning oma tegevusi ülesannet täites mõtestada; oskab koostada päevakava ja seda järgida;
- hoiab puhtust ja korda, hoolitseb oma välimuse ja tervise eest ning tahab olla terve.

II kooliaste

- oskab oma eksimusi näha ja tunnistada ning oma tegevust korrigeerida;
- teab oma tugevaid ja nõrku külgi ning püüab selgusele jõuda oma huvides;
- väärtustab tervislikke eluviise, on teadlik tervist kahjustavatest teguritest ja sõltuvusainete ohtlikkusest.

III kooliaste

- on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi, kasutades vajaduse korral asjakohast nõu;
- mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele;
- väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi ning on füüsiliselt aktiivne.

Gümnaasium

- suudab mõista ja hinnata adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi,
- oskab arvestada oma võimeid ja võimalusi;
- oskab analüüsida oma käitumist erinevates olukordades;
- oskab käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise;
- suudab lahendada oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid probleeme;
- oskab käituda inimsuhtes sõltumatult;
- oskab hankida teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandada oma karjääri.

3.4.4 ÕPIPÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet (sealhulgas andmeid, termineid, tegelasi, tegevusi, sündmusi ning nende aega ja kohta);
- oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada; oskab esemeid ja nähtusi võrrelda, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitada ning lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti lugeda.

II kooliaste

- oskab keskenduda õppeülesannete täitmisele, oskab suunamise abil kasutada eakohaseid õpivõtteid (sealhulgas paaris- ja rühmatöövõtteid) olenevalt õppeülesande iseärasustest;
- oskab leida vastuseid oma küsimustele, hankida erinevatest allikatest vajalikku teavet, seda tõlgendada, kasutada ja edastada; oskab teha vahet faktil ja arvamusel.

III kooliaste

- oskab esitada loodusteaduslikke küsimusi, nende üle arutleda, esitada teaduslikke seisukohti ja

teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi.

Gümnaasium

- suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet;
- oskab leida sobivad teabeallikad ja juhendajad ning kasutada õppimisel nende abi;
- oskab planeerida õppimist ja seda plaani järgida;
- oskab kasutada erinevaid õpistrateegiaid ja õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades;
- oskab seostada omandatud teadmisi varemõpituga;
- oskab analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasiõppimise võimalusi

3.4.5 SUHTELEMISPÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet ja suuliselt ja kirjalikult esitada lihtsamaid fraase;
- mõistab ja kasutab õpitavas võõrkeeles igapäevaseid äraõpitud väljendeid ja lihtsamaid fraase.

II kooliaste

- oskab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta;
- oskab mõtestatult kuulata ja lugeda eakohaseid tekste, luua eakohasel tasemel keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid suulisi ja kirjalikke tekste ning tuleb vähemalt ühes võõrkeeles toime igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel rutiinsetel teemadel;
- oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste.

III kooliaste

- suudab end olukorda ja suhtluspartnereid arvestades kõnes ja kirjas selgelt ja asjakohaselt väljendada, mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;
- valdab vähemalt üht võõrkeelt tasemel, mis võimaldab igapäevastes olukordades suhelda kirjalikult ja suuliselt ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid tekste.

Gümnaasium

- suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada emakeeles ja iseseisva keelekasutaja tasemel vähemalt kahes võõrkeeles, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust;
- oskab ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada;
- oskab lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust;
- oskab koostada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili;
- oskab väärtustada õigekeelsust, kasutada korrektset ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi

3.4.6 MATEMAATIKA-, LOODUSTEADUSTE JA TEHNOLOOGIAALASE PÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- arvutab ning oskab kasutada mõõtmiseks sobivaid abivahendeid ja mõõtühikuid erinevates eluvaldkondades eakohaseid ülesandeid lahendades.

II kooliaste

- on kindlalt omandanud arvutus- ja mõõtmisoskuse ning tunneb ja oskab juhendamise abil kasutada loogikareegleid ülesannete lahendamisel erinevates eluvaldkondades.

III kooliaste

- suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika ja ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist.

Gümnaasium

- suudab kasutada matemaatikale ja loodusteadustele omast keelt, sümboleid, meetodeid ja mudeleid, lahendades erinevaid ülesandeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades;
- mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust ning mõju igapäevaelule, loodusele ja ühiskonnale;
- mõistab teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske;
- oskab teha tõenduspõhiseid otsuseid erinevates eluvaldkondades;
- oskab kasutada uusi tehnoloogiaid loovalt ja uuendusmeelselt.

3.4.7 ETTEVÕTLIKKUSPÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid.

II kooliaste

- oskab oma tegevust kavandada ja hinnata ning tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi valida ja rakendada;
- on leidnud endale sobiva harrastuse ning omab üldist ettekujutust töömaailmast.

III kooliaste

- on ettevõtlik, usub iseendasse, kujundab oma ideaale, seab endale eesmärgid ja tegutseb nende nimel, juhib ja korrigeerib oma käitumist ning võtab endale vastutuse oma tegude eest;
- suudab tehnikamaailmas toime tulla ning tehnikat eesmärgipäraselt ja võimalikult riskita kasutada.

Gümnaasium

- suudab ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades;
- oskab näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele;
- oskab seada eesmärgid, koostada lühi- ja pikaajalisi plaane, neid tutvustada ja ellu viia;
- oskab korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest;
- suudab reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske;
- oskab mõelda kriitiliselt ja loovalt, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid.

3.4.8 DIGIPÄDEVUSE SEOS KOOLIASTMETI TAOTLETAVATE PÄDEVUSTEGA

I kooliaste

- oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning kodus ja koolis kasutatavaid tehnilisi seadmeid.

II kooliaste

- oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste.

III kooliaste

- suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii

- õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes;
- oskab leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust;
- suudab osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel;
- oskab kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades;
- on teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti;
- järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Gümnaasium

- suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui kogukondades suheldes;
- oskab leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust;
- suudab osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel;
- oskab kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades;
- on teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti;
- järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

4. ÕPPE- JA KASVATUSPÕHIMÕTTED PÕHIKOO LIS JA GÜMNAASIUMIS

- Õppe korraldamisel lähtub kool põhimõttest, mille kohaselt õpilase liikumisel klassist klassi, ühelt kooliastmelt teisele ei ole kooli õppekavast lähtuvaid takistusi.
- Koolis ja väljaspool kooli toimuva õppe ja kasvatuse korraldamisel lähtub kool riiklikes õppekavades ja teistes õigusaktides õppekeskkonnale sätestatud nõuetest.
- Põhikoolis on õppekava läbimiseks arvestatud üheksa aastat ja gümnaasiumis kolm aastat.
- Õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema ja direktori või direktori volitatud pedagoogi kokkuleppel võib kool arvestada kooli õppekava välist õppimist või tegevust, sealhulgas õpinguid mõnes teises üldhariduskoolis koolis õpetatava osana, tingimusel et see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratletud õpitulemusi.
- Kooli õppekava alusel toimivas õppes osalemine toimub põhikoolis ilma õpilaste või vanemate poolse kaasrahastamiseta.
- Põhikoolis ja gümnaasiumis õppetegevust kavandades lähtuvad õpetajad üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning riiklikes õppekavades sõnastatud alusväärtustest. Õppetegevust kavandades toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega.

5. ÕPPEKORRALDUS

5.1 ÕPPETÖÖ KORRALDUS, ÕPPEKESKKONNA JA ÕPPIMISE MITMEKESISTAMISE KAVANDAMISE PÕHIMÕTTED

- 1) Õppeaasta kestab 1. septembrist järgmise aasta 31. augustini.
- 2) Õppeaasta koosneb õppeveeranditest ja koolivaheaegadest.
- 3) Õppeveerandites on kokku vähemalt 175 õppepäeva. Lõpuklassis on õppeveerandites kokku vähemalt 185 õppepäeva.
- 4) Lõpueksami toimumise päeval ja vähemalt kolmel tööpäeval enne seda õppetunde ei toimu. Lõpueksami toimumise päev ja sellele eelnevad kolm tööpäeva arvatakse õppepäevade hulka.
- 5) Õppepäev on kalendripäev, mil õpilane on päevakava või individuaalse õppekava alusel kohustatud õppes osalema. Ühes nädalas on kuni viis õppepäeva.
- 6) Õppekorralduse põhivorm koolis on õppetund. Õppetund on kooli päevakavas või õpilasele koostatud individuaalses õppekavas juhendatud õppeks ettenähtud ajavahemik.
- 7) Õppetunni arvestuslik pikkus on 45 minutit. Õppetund vaheldub vahetunniga. Õppetunni võib jagada mitmeks osaks ning kuni kaks õppetundi võib toimuda järjest, ilma vahetunnita. Vahetunni pikkus on vähemalt kümme minutit iga õppetunni kohta.
- 8) Õppetundide toimumise ajad Kose gümnaasiumi peamajas ja algklasside majas:
  - 1. tund 8.00 - 8.45
  - 2. tund 8.55 - 9.40
  - 3. tund 9.50 - 10.35
1. söögivahetund
  - 4. tund 10.55 - 11.40
2. söögivahetund
  - 5. tund 12.00 - 12.45
  - 6. tund 12.55 - 13.40
  - 7. tund 13.50 - 14.35
  - 8. tund 14.45 - 15.30
  - 9. tund 15.40 – 16.25
- 9) Igapäevase koolitöö korralduse põhialus on tunniplaan, millega on määratletud õpilase nädala õppekoormus õppeaineti (lähtuvalt kooli õppekavast) ja õppetundide järjekord õppepäevas.
- 10) Põhikooli õpilase suurim nädala õppekoormus õppetundides on:
  - 1) 1. klassis 20;
  - 2) 2. klassis 23;
  - 3) 3. ja 4. klassis 25;
  - 4) 5. klassis 28;
  - 5) 6. ja 7. klassis 30;
  - 6) 8. ja 9. klassis 32.
- 11) A-võõrkeele (inglise keel) õpet alustatakse 2. klassis, B-võõrkeele õpet 6. klassis. Õpilasele pakutakse võimalust valida vene, hispaania, soome või saksa keele vahel.
- 12) Õpilase minimaalne õppekoormus gümnaasiumi jooksul on 96 kursust (1 kursus on 35 õppetundi). Valikkursuste õpe on korraldatud viisil, kus erinevate kursuste õpetamine toimub teatud ajal õppeaastas.
- 13) Gümnaasiumi õpilase õppekoormusesse kuuluvad kõik gümnaasiumi riiklikus õppekavas loetletud kohustuslikud kursused, arvestades võimalust valida kitsa ja laia matemaatika vahel.
- 14) Kool võimaldab lisaks „Gümnaasiumi riiklikus õppekavas“ § 11 lõikes 4 nimetatud valikkursustele valikkursusi, mis arvestavad kooli omapära ja piirkondlikku eripära. Nimetatud valikkursuste hulgas on nii riiklikus õppekavas kirjeldatud valikkursused kui

- ka kooli õppekavast tulenevad valikkursused. Nende valikkursuste õpe on korraldatud üldjuhul vähemalt 12 soovija olemasolul.
- 15) Kool viib valikkursusi vajadusel läbi koostöös teiste koolide ja organisatsioonidega, sealhulgas kasutades Eesti ja rahvusvahelisi võrgustikke ning infotehnoloogilisi lahendusi.
  - 16) Kose Gümnaasiumis korraldatakse õpet koolis või väljaspool kooli ruume (kooliõues, looduses, muuseumides, arhiivides, keskkonnahariduskeskustes, ettevõtetes ja asutustes) ning virtuaalses õppekeskkonnas.
  - 17) Juhendatud õppeks on koolis loeng, individuaaltund, konsultatsioon, e-õpe ja õppekäik, mis on suunatud teadmiste ja oskuste omandamisele ning toimub õppekeskkonnas, milles osalevad nii õpilane kui ka õpetaja.
  - 18) Õppepäevade hulka kuulub igal aastal 1-2 spordipäeva, õpilaskonverentsid, õppekäigud, kuni 10 iseseisva õppimise päeva jms. Need tegevused planeeritakse kooli üldtööplaanis.
  - 19) Ainetunni raames toimuv loeng, õppekäik, õues- ja muuseumiõpe planeeritakse aineõpetaja töökavas.
  - 20) Õppepäeva hõlmavad õppekäigud toimuvad vastavalt *Kose Gümnaasiumi väljaspool kooli toimuva õppe ja väljasõitudega ürituste korraldamise korrale*. Ainekomisjonide ettepanekul koostatakse igaks õppeaastaks õppekäikude plaan, mis kajastub kooli üldtööplaanis. Õppekäikude plaani kinnitab direktor iga õppeaasta septembris.
  - 21) Õppetöö mitmekesistamisel lähtutakse projektide ja sündmuste kavandamisel kooli traditsioonidest ja läbivatest teemadest, olles samas avatud uuendustele.
  - 22) Osalemist projektides käsitletakse õppe-kasvatustöö osana. Kool toetab ja tunnustab iga õpilase osalemist olümpiaadidel, konkurssidel, võistlustel ja kooli esindamisega seotud tegevustes ja projektides.
  - 23) Ülekoolilised, ainete sisesed ja muud kooliga seotud sündmused ja projektid on planeeritud kooli üldtööplaani, mis valmib õppeaasta algul koostöös huvijuhi, õppejuhtide ja ainerühmade juhatajatega.
  - 24) Kõikidel projektidel (üritustel) on projektijuht, kelle ülesanne on koostöös projektirühmaga määratleda projekti (ürituse) eesmärgid lähtuvalt üldpädevustest. Projektile peab olema selge eesmärk ja kindlad ajapiirid.
  - 25) Uutest projektidest osavõtu kiidab heaks juhtkond ja ainekomisjonid. Ülekoolilistest sündmustest loobumise otsustab kooli juhtkond.

6. TUNNIJAOTUSPLAAN PÕHIKOO LIS ÕPPEAINETI JA KLASSITI

Põhikooli tunnijaotusplaanis ei ole muudetud riikliku õppekava kohustuslike ainete nimistut ning pole muudetud õppekava kohustuslike õppeainete ja läbivate teemade nimistut ning tunnijaotusplaani.

Ained	Klassid											
	1.	2.	3.	I KA	4.	5.	6.	II KA	7.	8.	9.	III KA
1) eesti keel	7	6	6	19	6	4	4	15	2	2	2	6
2) kirjandus				0		2	2	4	2	2	2	6
3) A-võõrkeel		1	3	4	3	3	3	9	3	3	3	9

4) B-võõrkeel				0			3	3	3	3	3	9
5) matemaatika	3	5	5	13	5	5	5	15	5	4	5	14
6) loodusõpetus	1	1	1	3	2	2	3	7	2			2
7) geograafia				0				0	2	2	2	6
8) bioloogia				0				0	2	2	2	6
9) keemia				0				0		2	2	4
10) füüsika				0				0		2	2	4
11) ajalugu				0		2	2	4	2	2	2	6
12) inimeseõpetus		1	1	2		1	1	2	1	1		2
13) ühiskonnaõpetus				0			1	1			2	2
14) muusika	2	2	2	6	2	2	1	5	1	1	1	3
15) kunst	1,5	1,5	1,5	4,5	1	1	1	3	1	1	1	3
16) tööõpetus, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus	1,5	1,5	1,5	4,5	2	2	2	6	2	2	1	5
18) kehaline kasvatus	3	3	3	9	3	3	2	8	2	2	2	6
19) informaatika	1	1	1	3	1	1		1				
20) loovtöö alused										1		1
Kohustuslik maht	20	23	25		25	28	30		30	32	32	

Vaba tunniressurssi kasutatakse järgmiste ainete ja valikainete õppeks:

Valikained	Klassid											
	1.	2.	3.	I KA	4.	5.	6.	II KA	7.	8.	9.	III KA
Informaatika	1	1	1	3	1	1		1				
Loovtöö alused										1		1
Geograafia										1		1
Bioloogia										1		1
Eesti keel					1	1	1	4				
Inglise keel		1		1								
Matemaatika		2	1	3	1	1		2			1	1
Ajalugu						1		1				
Muusikaõpetus						1		1				
Tööõpetus					1			1				
Kehaline kasvatus	1			1							1	

7. TUNNIJAOTUSPLAAN GÜMNAASIUMIS

7.1 TUNNIJAOTUSPLAANI KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED GÜMNAASIUMIS

Kool pakub laiapõhjalist gümnaasiumiharidust, mida iga õpilane saab rikastada vastavalt enda huvidele ja edasiõppimise soovile valikainetega.

Ühe õppeaasta õpilased moodustavad lennu, mis jaguneb tasemerühmadeks eesti keeles, kirjanduses, matemaatikas ja võõrkeeltes. Kui õpilaste koguarv kursusel on enam kui 32

õpilast, toimub jagunemine kahte õpperühma kõikides õppeainetes.

Gümnaasiumiõppe kursused on jagatud nelja moodulisse:

1. **Üldõppe moodul** (tunnijaotusplaanis roheline kirjas) – sisaldab kursuseid, mis on kõikidele gümnaasiumi õpilastele riikliku gümnaasiumi õppekava järgi kohustuslikud.
2. **Üldõpet toetav moodul** (tunnijaotusplaanis sinises kirjas) –kohustusliku õppe läbimist toetavad 20 kursust. Üldõpet toetava mooduli kursused on kõikidele õpilastele kohustuslikud ning aitavad kaasa kõrgel tasemel soorituse suutlikkuse saavutamisele.
3. **Valikainete ainevaldkondlikud moodulid 10. klassile: majandus, oskusained, IT rakendus** (tunnijaotusplaanis oranžis kirjas). Iga ainevaldkondlik moodul koosneb kokku 4 kursusest. Iga õpilane on kohustatud valima 10. klassi sisseastumisel ühe ainevaldkondliku mooduli. Õppemoodulid avatakse üldjuhul vähemalt 12 soovija puhul.
4. **Valikainete ainevaldkondlikud moodulid 12. klassile: reaals ja loodusteadused, rakendusained I ja rakendusained II** (tunnijaotusplaanis pruunis kirjas) - siinsed kursuste pakettid on komplekteeritud kooli poolt arvestusega, et õppija saaks kvaliteetse ja süvendatud õppe selles valdkonnas, mis teda huvitab. Iga ainevaldkond koosneb kokku 5 kursusest. Valikainete ainevaldkondlik moodul on kohustuslik kõikidele õpilastele. Ainevaldkonna valib õpilane 11. klassi viimasel õppeveerandil. Õppemoodulid avatakse üldjuhul vähemalt 12 soovija puhul.
5. **Gümnaasiumiülest valikainete ja –kursuste moodul** – need kursused võimaldavad pakkuda mitmekülgsemat õppimisvõimalust õppija individuaalseid võimeid ja huvisid arvestades ning aitavad kujunda õppija teadlike ja motiveeritud valikute tegemise pädevust. Selle mooduli valikainete nimekiri võib õppeaastati muutuda ning sõltub suuresti õpilaste soovidest. Kitsa matemaatika õppimisel tuleb õpilastel juurde valida vähemalt 3 kursust, et saavutada riiklikult nõutud 96 kursuse maht. Iga õppeaasta valikute nimekiri kinnitatakse eelneva õppeaasta märtsis. Õpperühmad avatakse üldjuhul vähemalt 12 soovija puhul.

Lisaks kooli poolt pakutavatele valikkursustele loetakse õpilase õppekoormuse hulka ka õppimist teiste haridusasutuste samal või kõrgemal haridustasemel pakutavatel koolitustel.

Arvestuslik alus – üks kursus võrdub 35 akadeemilist tundi või 1,3 EAP (Euroopa ainepunktisüsteemi ainepunkt) või 1,3 EKAP (Eesti kutsehariduse ainepunkt).

10. klassi astuda soovijad sooritavad tasemetestid, mille tulemuste alusel jaotatakse õpilased 10. klassis rühmadesse eesti keeles, vene keeles ja inglise keeles.

Rühmadesse jaotus õpetajate poolt on õpilastele tugevalt soovituslik, kuid 10. klassi jooksul on võimalik õpilasel rühma vahetada, esitades ainerühma juhile vastavasisulise avalduse, milles on välja toodud rühma vahetamise põhjendus. Avalduse alusel, õpetaja ja õpilasega vesteldes langetatakse lõplik otsus avalduse rahuldamise/ mitterahuldamise kohta.

Matemaatika õppetaseme (lai või kitsas õppekava) on õpilased sisseastumisel ise valinud vastavalt enda oskustele, eesmärgile ning vajadustele.

Gümnaasiumi lõpus on õpilasel kohustus sooritada matemaatika riigieksam. Õpilane peab valima, kumma eksami ta sooritab. See tähendab:

- laia matemaatikakursuse läbinu võib valida kitsa või laia matemaatika programmile vastava riigieksami;
- kitsa matemaatika kursuse läbinu peab arvestama, et laial kursusel põhineva eksami sooritamiseks peab ta palju teemasid iseseisvalt omandama. Edukaks kitsa matemaatika eksami sooritamiseks soovitame valida lisaks kohustuslikele veel kordavaid

matemaatikakursusi.

Laialt programmilt saab kitsale üle minna alati, kuid parimaks võimaluseks on seda teha pärast viiendat (10. klassi lõpus) või pärast kolmandat kursust.

Kitsalt programmilt laiale üleminek on raske, sest esimesed kursused erinevad väga palju. Üleminekul tuleb palju iseseisvat lisatööd teha. Kitsa matemaatika järgi õppinud õpilasel on soovi korral võimalik üle minna laiale matemaatikale pärast kolmandat kursust. Kitsale matemaatikakursusele üle läinud õpilasel tuleb vajadusel omandada ja vastata puudulikult omandatud osad vastata suvetöö vormis vastavalt kitsa matemaatika kursuses nõutud õpitulemustele. Laiale matemaatika kursusele üle läinud õpilasele koostatakse üleminekuperioodiks individuaalne õppekava, mida täidetakse õpetaja vahetul juhendamisel.

Gümnaasiumi lõpetamiseks tuleb sooritada lisaks riigieksamitele koolieksam ning õpilasuuringus, mille teema ja meetodi valik sõltub iga õppija huvidest ning võib olla seotud ka mõne vabaaine õppimisega.

Kose Gümnaasiumis saab tegeleda huvitegevusega (noortekoor, tantsurühmad, näitering, kooli ajalehe toimetamine, väitlus ja erinevad spordialad jne) nii, et see läheb arvesse valikaine õppimisena ja kajastub lõputunnistusel. Huvitegevusega lisanduvaid kursuseid ei arvestata väikseima lubatud koormuse hulka.

Õpilasel, kes tegeleb väljaspool kooli huviharidusega, on võimalik arvestada oma huvitegevust samadel alustel kui koolis pakutav huviharidus valikainete mooduli kavandamisel. Selle kooskõlastamine on individuaalne ning kinnitatakse eraldi igal õppeaastal.

7.2 TUNNIJAOTUSPLAAN GÜMNAASIUMIS

ÕPPEAINED	maht klassiti			
	kogumaht	10 klass	11 klass	12 klass
Kohustuslikud riiklikud				
Eesti keel	6	2	2	2
Kirjandus	5	2	2	1
B2-võõrkeel (inglise k)	5	2	2	1
Matemaatika (L/K)	14/8	5/3	5/3	4/2
B1-võõrkeel (vene k)	5	3	2	
Loodusgeograafia	2	1	1	

Inimgeograafia	1		1	
Bioloogia	4		3	1
Keemia	3		2	1
Füüsika	5	2	2	1
Ajalugu	6	2	2	2
Ühiskonnaõpetus	2			2
Inimeseõpetus	1	1		
Kunstiõpetus	2		2	
Muusikaõpetus	3	1	1	1
Kehaline kasvatus	5	2	2	1
Riigikaitse	1	1		
KOKKU	70*/64	24*/22	29*/27	17*/15

ÕPPEAINED	maht klassiti			
	kogumaht	10. klass	11. klass	12. klass
Kooli poolt kohustuslikud kursused				
eesti keel	3	1	1	1
Kirjandus	1			1
B2-võõrkeel (inglise k)	3	2	1	
B1-võõrkeel (vene k)	2			2
matemaatika (L/K)	4/4	1/0	0/1	3/3
kehaline kasvatus	1			1
uurimistöö alused	1		1	
Sissejuhatus õpingutesse – ajajuhtimine	1	1		
Riigikaitse	1	1		
Mentorlus	3	1	1	1
KOKKU	20	7*/6	4*/5	9*/9

Aine- valdkond	Valikainete ainevaldkondlikud moodulid 10. klassile	
	Kursused	maht
IT rakendus	Arvutigraafika ja pilditöötlus	2
	Visuaalne meedia ja videotöötlus	2
Kokku		4
Oskusaine d	Aiandus	2
	Toidutehnoloogia	2
Kokku		4
Majandus	Majanduse alused	2
	Ettevõtlusideed ja õpilasfirma	2
Kokku		4

Aine- valdkond	Valikainete ainevaldkondlikud moodulid 12. klassile				
	Kursused			maht	
Reaal- ja loodusteaduse d	Geograafia ajalugu ja kaardiõpetus			1	
	Praktiline keemia			1	
	Ökoloogia ja keskkonnakaitse			1	
	Inimese anatoomia ja füsioloogia			1	
	Insenerigraafika			1	
Kokku				5	
Rakendus- ained I	Terviseedendus ja treening			1	
	Õiguse alused			1	
	Sissejuhatus päästealasse			1	
	Kehalised võimed ja liikumisoskused			1	
	Individuaalse treeningplaani koostamine ja täideviimine			1	
Kokku				5	
Rakendus- ained II	Projekti kirjutamine			1	
	Turunduse alused			1	
	Raamatupidamise alused			1	
	Organisatsiooni käitumine ja juhtimine			1	
	Projektijuhtimine			1	
Kokku				5	
				10. kl	
				11.kl	
				12.kl	
KOOLI POOLT MÄÄRATUD ÕPILASE KOORMUS KOKKU		99*/93	35*/32	33*/32	31*/29

*on tähistatud õppeainete kogumaht laia matemaatika puhul.

Kooli poolt pakutavad valikained / kursused	kogumaht	10 klass	11 klass	12 klass
Kõne ja väitlus	1			1
Kirjandus ja müüt	1			1
B2-võõrkeel (inglise keel)	4	1	2	1
B1-võõrkeel (vene k)	1			1
A2-võõrkeel	9	3	3	3
3D modelleerimine	2		2	
Ajalugu	2		2	
Kuidas asjad töötavad?	1			1
Psühholoogia	2			2
Bioloogia praktikum	2		2	
Usundiõpetus	2			2
Draama ja teater	1			1
Ujumine	3	1	1	1
Kriminaalpoliitika ja vangistuse täideviimine	1			1
Kehaline kasvatus	3	1	1	1

Kooli poolt pakutavad valikained / kursused	kogumaht	10 klass	11 klass	12 klass
Tantsuline liikumine	3	1	1	1
Autoõpetus	2	2		
Näitekunsti alused	6	2	2	2
Meediaõpetus	3	1	1	1

8. KURSUSED JA NENDE JAGUNEMINE KLASSITI GÜMNAASIUMIS

Kursused on märgistatud värvidega järgmiselt:

- kollasel taustal – riiklikult kohustuslikud kursused;
- hallil taustal – kooli poolt kohustuslikud kursused.

Ainevaldkonnad ja kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
AINEVALDKOND „KEEL JA KIRJANDUS“				
Eesti keel	9			
„Keel ja ühiskond“		+		
„Meedia ja mõjutamine“		+		
„Teksti keel ja stiil“			+	
„Praktiline eesti keel I“			+	
„Praktiline eesti keel II“				+
„Praktiline eesti keel III“				+
„Loovkirjutamine“		+		
„Õigekeelsus“			+	
„Teksti tõlgendamine“				+
Kirjandus	6			
„Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“		+		
„Kirjandus antiigist 19. sajandini“		+		
„Kirjanduse põhiliigid ja žanrid“			+	
„20. sajandi kirjandus“			+	
„Uuem kirjandus“				+
„Kirjandus ja film“				+
Ainevaldkond „Võõrkeeled“				
Inglise keel B2 keeleoskustasemel	8			
„Üldkeel I“		+		

Ainevaldkonnad ja kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
„Üldkeel 2“		+		
„Üldkeel 3“			+	
„Üldkeel 4“			+	
„Üldkeel 5“				+
„Üldkeel 6“		+		
„Üldkeel 7“		+		
„Üldkeel 8“			+	
Vene keel B1 keeleoskustasemel	7			
„Üldkursus I“		+		
„Üldkursus II“		+		
„Üldkursus III“		+		
„Üldkursus IV“			+	
„Üldkursus V“			+	
„Vene keele suuline tõlge“				+
„Vene keele kirjalik tõlge“				+
Ainevaldkond „Matemaatika“				
Matemaatika (kitsas)	12			
„Arvuhulgad. Avaldised. Võrrandid ja võrratused“		+		
„Trigonomeetria“		+		
„Vektor tasandil. Joone võrrand“		+		
„Tõenäosusteooria ja statistika“			+	
„Jadad. Funktsioonid I“			+	
„Funktsioonid II. Funktsiooni tuletis“			+	
„Planimeetria. Integraal“				+
„Sirge ja tasand ruumis. Stereomeetria“				+
„10. klassi õppematerjali kordamine“			+	
„11. klassi õppematerjali kordamine“				+
„Gümnaasiumi matemaatika kursuste kordamine“				+

Ainevaldkonnad ja kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
„Ülesannete lahendamise praktikum“				+
Matemaatika (lai)	18			
„Võrrandid ja võrrandisüsteemid“		+		
„Avaldised ja arvuhulgad“		+		
„Võrratused. Trigonomeetria I“		+		
„Trigonomeetria II“		+		
„Vektor tasandil. Joone võrrand“		+		
„Töenäosus ja statistika“			+	
„Arvjadad. Funktsioonid I“			+	
„Funktsioonid II“			+	
„Trigonomeetrilised funktsioonid. Funktsiooni tuletis“			+	
„Funktsiooni tuletise rakendused“			+	
„Integraal. Planimeetria“				+
„Sirge ja tasand ruumis“				+
„Stereomeetria“				+
„Matemaatika rakendused, reaalse protsesside uurimine“				+
“10. klassi õppematerjali kordamine”		+		
„Kordamine matemaatika riigieksamiks“				+
„Ülesannete lahendamise praktikum I“				+
„Ülesannete lahendamise praktikum II“				+
Ainevaldkond „Loodusained”				
Bioloogia	4			
„Rakud“			+	
„Organismid“			+	
„Pärilikkus“			+	
„Evolutsioon ja ökoloogia“				+
Geograafia (loodusgeograafia)	2			

Ainevaldkonnad ja kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
„Maa kui süsteem“		+		
„Loodusvarade majandamine ja keskkonnaprobleemid“			+	
Keemia	3			
„Keemia alused“			+	
„Anorgaanilised ained“			+	
„Orgaanilised ained“				+
Füüsika	5			
„Sissejuhatus füüsikasse. Kulgliikumise kinemaatika.“		+		
„Mehaanika“		+		
„Elektromagnetism“			+	
„Energia“			+	
„Mikro- ja megamaailma füüsika“				+
Ainevaldkond „Sotsiaaalained“				
Ajalugu	6			
„Üldajalugu“		+		
„Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“		+		
„Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“			+	
„Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“			+	
„Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“				+
„Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm“				+
Ühiskonnaõpetus	2			
„Ühiskonna areng ja demokraatia“				+
„Majandus ja maailmapoliitika“				+
Inimeseõpetus	1			
„Perekonnaõpetus“		+		
Geograafia (inimgeograafia)	1			
„Rahvastik ja majandus“			+	

Ainevaldkonnad ja kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
Sissejuhatus õpingutesse – ajajuhtimine	1			
„Sissejuhatus õpingutesse”		+		
Uurimistöö alused	1			
„Uurimistöö alused“			+	
Ainevaldkond „Kunstiained”				
Muusika	3			
„Uusaegse helikeele kujunemine“		+		
„Rahvuslikkus muusikas“			+	
„20. ja 21. sajandi muusika“				+
Kunst	2			
„Kunst ja kunstiajalugu“			+	
„Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil“			+	
Ainevaldkond „Kehaline kasvatus”				
Kehaline kasvatus	6			
„Kergejõustiku, suusatamise ja orienteerumise tutvustus”		+		
„Korvpalli, võrkpalli ja võimlemise tutvustus”		+		
„Kergejõustiku, suusatamise ja orienteerumise treening”			+	
„Korvpalli, võrkpalli ja võimlemise treening			+	
„Kokkuvõtte kehalisest kasvatusest”				+
„Sissejuhatus - kehalised võimed ja liikumisoskused”				+
Ainevaldkond “				
Riigikaitse	2			
„Riigikaitse”		+		
„Praktiline õpe välilaagris”		+		
Ainevaldkond				
Mentorlus	3			
Mentorlus 1		+		

Ainevaldkonnad ja kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
Mentorlus 2			+	
Mentorlus 3				+

Valikained/ kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
Eesti keel	1			
„Kõne ja väitlus”				+
Kirjandus	2			
„Kirjandus ja film”				+
„Draama ja teater“				+
Inglise keel B2 keeleoskustasemel	4			
„Üldkeel 9”		+		
„Üldkeel 10”			+	
„Üldkeel 11”			+	
„Tunne oma kodupaika – turisminduse alused”				+
Vene keel B1 keeleoskustasemel	1			
„Vene ärikeel”				+
Saksa keel A2 keeleoskustasemel	9			
„Saksa keel A1.1”		+		
„Saksa keel A1.2”		+		
„Saksa keel A1.3”		+		
„Saksa keel A1.4”			+	
„Saksa keel A2.1”			+	
„Saksa keel A2.2”			+	
„Saksa keel A2.3”				+
„Saksa keel A2.4”				+
„Saksa keel A2/B1.1”				+
3D modelleerimine	2			
„3D modelleerimine I”			+	

Valikained/ kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
„3D modelleerimine II”			+	
Ruumikujundus	1			
„Ruumikujundus”				+
Ajalugu	2			
„Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat”			+	
„Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“			+	
Praktiline füüsika	1			
„Kuidas asjad töötavad?”				+
Psühholoogia	2			
„Psühholoogia I”				+
„Psühholoogia II”				+
Usundiõpetus	2			
„Inimene ja religioon“				+
„Eesti usuline maastik“				+
Ujumine	3			
„Ujumine I”		+		
„Ujumine II”			+	
„Ujumine III”				+
„Kriminaalpoliitika ja vangistuse täideviimine“	1			
„Kriminaalpoliitika ja vangistuse täideviimine“				+
Kehaline kasvatus	3			
„Sissejuhatus – liikumine välitingimustes”		+		
„Liikumine välitingimustes”			+	
„Kokkuvõte – kehalised võimed ja liikumisoskused”				+
Tantsuline liikumine	3			
„Tantsuline liikumine I”		+		
„Tantsuline liikumine II”			+	

Valikained/ kursused	Kursuste arv	10. kl	11. kl	12. kl
„Tantsuline liikumine III”				+
Autoõpetus	2			
„Mootorsõiduki juhtimine“			+	
„Mootorsõiduki juhtimine “			+	
Näitekunsti alused	6			
„Näitlejameisterlikkus I”		+		
„Näitlejameisterlikkus II”		+		
„Näitlejameisterlikkus III”			+	
„Lavakõne ja lavaline liikumine I”			+	
„Lavakõne ja lavaline liikumine II”				+
„Lavakõne ja lavaline liikumine III”				+
Meediaõpetus	3			
„Sissejuhatus meediaõpetusse”		+		
„Meedia ja mõjutamine I”			+	
„Meedia ja mõjutamine II”				+

Valikainete ainevaldkondlikud moodulid/ kursused	Kursuste arv	10. kl	12. kl
IT rakendus			
„Arvutigraafika ja pilditöötlus“	2	+	
„Visuaalne meedia ja videotöötlus“	2	+	
Majandus			
“Majanduse alused”	2	+	
„Ettevõtlusideed ja õpilasfirma“	2	+	
Oskusained			
„Aiandus“	2	+	
„Toidutehnoloogia“	2	+	
Reaal- ja loodusteadused			
„Geograafia ajalugu ja kaardiõpetus“	1		+
„Elu keemia“	1		+

Valikainete ainevaldkondlikud moodulid/ kursused	Kursuste arv	10. kl	12. kl
„Ökoloogia ja keskkonnakaitse“	1		+
„Inimese anatoomia ja füsioloogia“	1		+
„Insenerigraafika“	1		+
Rakendusained I			
„Terviseedendus ja treening“	1		+
„Sissejuhatus päästealasse“	1		+
„Kehalised võimed ja liikumisoskused“	1		+
„Riigi sisejulgeolek“	1		+
„Õiguse alused“	1		+
Rakendusained II			
„Projekti kirjutamine“	1		+
„Turunduse alused“	1		+
„Raamatupidamise alused“	1		+
„Organisatsiooni käitumine ja juhtimine“	1		+
„Projektijuhtimine“	1		+

9. LÄBIVAD TEEMAD JA NENDE KÄSITLEMISE PÕHIMÕTTED PÕHIKOO LIS JA GÜMNAASIUMIS

Läbivate teemade õpe realiseerub eelkõige:

- 1) õppekeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmäärke;
- 2) aineõppes – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlelused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoollisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;
- 3) valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade taotlusi;
- 4) läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös – õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatööna;
- 5) korraldades võimaluse korral koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassivälist õppetegevust ja huviringide tegevust ning osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides.

9.1 LÄBIV TEEMA «ELUKESTEV ÕPE JA KARJÄÄRI PLANEERIMINE»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

- 1) teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujunemisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele;
- 2) arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
- 3) arendama oskust seada endale eesmäärke ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt;
- 4) kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi;
- 5) tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.

Läbiva teema käsitlemine I kooliastmes aitab õpilasel kujundada positiivset hoiakut õppimisse ning toetab esmaste õpioskuste omandamist. Mänguliste tegevuste abil aidatakse õpilasel kujundada ning õppida tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma, tuginedes õpilase kogemustele igapäevaelust. Õpilasele tutvustatakse erinevaid tegevusalasid ja ameteid, nende olulisust ning omavahelisi seoseid.

Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes keskendub õpilase sotsiaalsetele ja toimetulekuoskustele, oma huvide ja võimete tundmaõppimisele ning arendamisele. Eesmärk on aidata õpilasel kujundada põhilisi õpioskusi, empaatiavõimet ning suhtlemis- ja enesekontrollioskusi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega.

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub õpilase võimete, huvide, vajaduste ja hoiakute teadvustamisele, õpioskuste arendamisele ning esmaste kutsevalikutega seostamisele. Õpilasi juhitakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele

ning arutlema, millised eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia. Tähtis on käsitleda töö ja kutsega seotud stereotüüpseid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase tulevikuväljavaadete piirajateks. Õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama. Õpilasele vahendatakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta ning luuakse võimalus saada kutsenõustamist.

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) tutvuma erinevate ametite/elukutsetega, haridus- ja koolitusvõimalustega, pöörama tähelepanu praktilistele töötamisoskustele;
- 2) koostama isiklikku karjääriplaani; analüüsima võimalikke alternatiivseid karjäärivalikuid ja nende mõju pikemas perspektiivis;
- 3) analüüsima tööd reguleerivaid õigusakte, ettevõtte ja töötaja õigusi ja kohustusi ning kohalikku majanduskeskkonda;
- 4) tutvuma teabega edasiõppimise ja töö leidmise võimaluste kohta (sealhulgas ettevõtlus) ning luuakse võimalused saada karjäärinõustamist.

Gümnaasiumis aitab läbiv teema kujundada õpilase valmidust ja oskusi teha oma elukäiku puudutavaid valikuid ning suurendada teadmisi töömaailmast. Eesmärgiks on aidata õpilasel mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada oma karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Tähelepanu pööratakse praktilistele töötamisoskustele ja sellekohaste õigusaktide tundmaõppimisele. Õpilastele vahendatakse teavet edasiõppimise ja töö leidmise võimaluste kohta (sealhulgas ettevõtlus) ning neile luuakse võimalused saada karjäärinõustamist.

9.2 LÄBIV TEEMA „KESKKOND JA JÄTKUSUUTLIK ARENG“

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

- 1) aru saada loodusest kui tervikust, inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest;
- 2) aru saada inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;
- 3) väärtustama bioloogilist (sealhulgas maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- 4) arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklikke keskkonnaalaseid seisukohti ning pakkuma lahendusi keskkonnaprobleemidele;
- 5) võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimis-valikuid ja eluviisi.

Läbiva teema käsitlemine I kooliastmes tugineb õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatuse kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada.

Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes keskendub peamiselt koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskkonnaprobleemide

ärahooldamises ja lahendamises ning kujundatakse keskkonnaalast otsustamisoskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt. Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub kohalike ning globaalsete keskkonna- ja inimarenguprobleemide käsitlemisele. Eesmärk on kujundada arusaama loodusest kui tervik-süsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud ning rollimängud. Õpitavad teadmised, oskused ja hoiakud loovad eeldused vastutustundliku ning säästva suhtumise kujunemiseks oma elukeskkonda ning eetiliste, moraalse ja esteetiliste aspektide arvestamiseks igapäevaelu probleemide lahendamisel.

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) väärtustama bioloogilist (sealhulgas maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- 2) kujundama isiklike keskkonnaalaseid seisukohti, osalema kodanikualgatuse korras keskkonnaasjade otsustamisel, pakkudes välja lahendusi keskkonnaprobleemidele nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil;
- 3) aru saama loodusest kui terviksüsteemist ning inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest, inimese sõltuvusest loodusressurssidest;
- 4) aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest, inimtegevusega kaasnevatest riskidest;
- 5) võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest ja omandama jätkusuutlikku arengut toetavad väärtushinnangud ning käitumisnormid.

Gümnaasiumiastmes harjutavad õpilased keskkonnaalastes küsimustes otsuste langetamist ja hinnangute andmist, arvestades nüüdisaja teaduse ja tehnoloogia arengu võimalusi (sealhulgas piiranguid), normatiivdokumente ning majanduslikke kaalutlusi. Kujundatakse valmisolekut tegeleda keskkonnakaitseküsimustega kriitiliselt mõtleva kodanikuna nii isiklikul, ühiskondlikul kui ka ülemaailmsel tasandil ning rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

9.3 LÄBIV TEEMA «KODANIKUALGATUS JA ETTEVÕTLIKKUS»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

- 1) väärtustama ühiselu demokraatlikku korraldamist, koostööd, kodanikualgatust ja vabatahtlikkusest põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivaldatut lahendamist;
- 2) olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama;
- 3) tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
- 4) mõistma avaliku, ettevõtlus- ja mittetulundussektori seoseid ning toimimist;
- 5) mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
- 6) mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusse ja

selles osalemisse.

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on keskne saada koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemusi. Selle viisid on õpilaste vabatahtlik tegevus, nt talgutöö, ühisürituste korraldamine vms. Lähtudes paikkonna võimalustest, tutvustatakse õpilasele kodukandi ettevõtteid, noorteühinguid ja teisi vabatahtlikke organisatsioone või huvirühmi, kes korraldavad kogukonnas üldkasulikke tegevusi, milles õpilased saavad osaleda.

Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on oluline toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust ja kohustusi. Oluline on suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loomingulisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust.

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes keskendub ühiskonna eri sektorite (avaliku, tulundus- ja mittetulundussektori) toimimisele ning nende seoste. Tähtsal kohal on riigi demokraatliku valitsemise korraldus ning üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel. Kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ning teda julgustatakse neis tegevustes osalema.

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) väärtustama demokraatlikku ühiselu korraldamist, koostööd, kodanikualgatust ja vabatahtlikkusel põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivaltatut lahendamist;
- 2) mõistma avaliku, ettevõtlus- ja mittetulundussektori seoseid ja toimimist, nende aluseks olevaid põhimõtteid, õigusi ja kohustusi;
- 3) mõistma enda kui üksikisiku rolli poliitilises ja majanduslikus süsteemis, võimalusi ja vajadust mõjutada ühiskonnas toimuvat ning omandada oskused otsustamisprotsessides osalemiseks;
- 4) mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas, ettevõtlusega seotud negatiivseid ja positiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti ettevõtlusega seotud eetilistes küsimustes; analüüsima ettevõtlusega kaasnevaid riske ja nende vähendamise võimalusi.

Gümnaasiumiastmel on peamine kohalikul ja riigi tasandil otsustamiseks ning majanduselus osalemiseks vajalike praktiliste oskuste kujundamine. Klassi- ja kooliväliste tegevuste ning projektide kaudu süvendatakse õpilaste teadlikkust ühiskonna poliitilisest ja majanduslikust toimimisest, et õpilased saaksid oma kogemuse kaudu tunnetada aktiivseks ja informeeritud kodanikuks olemise eeliseid.

9.4 LÄBIV TEEMA «KULTUURILINE IDENTITEET»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

- 1) mõistma ennast kultuuri kandjana, edasivijjana ja kultuuride vahendajana;
- 2) mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana;
- 3) olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist;
- 4) tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära,

toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule;

5) teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust;

6) omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on oluline pakkuda õpilasele võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone. Õpilasel aidatakse jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombed on omased teatud kultuurile. Õppe ja kasvatuses kujundatakse meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse. Õpilaste erinevaid kogemusi kokku viies saavutatakse üldpilt oma kultuurist ja selle kokkupuudetest teiste kultuuridega.

Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on tähtis kujundada positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes ning vältida eelarvamusliku suhtumise kujunemist. Õpitakse respektierima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Õppes ja kasvatuses leitakse võimalusi, kus õppija saab rakendada oma teadmisi ja oskusi omakultuuri tutvustamiseks näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu.

Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes on keskne aidata õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Õpilasele pakutakse erinevaid võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest, saada elamusi erinevatest kunsti- ja kultuurivaldkondadest, sealhulgas võimalust kaasa lüüa kohalike kultuurisündmuste ettevalmistamises ja läbiviimises.

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) mõistma ennast kultuuri kandjana, edasivijjana ja kultuuride vahendajana;
- 2) mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana, osalema kultuuridevahelises kommunikatsioonis;
- 3) olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomungusse, taunima diskrimineerimist;
- 4) tundma õppima ja väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripärasid, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ja seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule;
- 5) teadvustama, tundma õppima ja võrdlema mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust;
- 6) omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.

Gümnaasiumiastme õppeprotsess toetab jätkuvalt omakultuuri väärtustamist, huvi ja eelarvamustevaba ning teadlikku suhtumist teistesse kultuuridesse. Õpilase teadmisi (Eesti ja maailma, eelkõige Euroopa Liidu liikmesriikide) erinevatest kultuuridest laiendatakse ja sünteesitakse tervikuks ajaloo, ühiskonnaõpetuse, muusika, kunstiajaloo, filosoofia, religiooni ajaloo, kirjanduse, võõrkeelte jm tundides. Oluline on luua võimalusi erinevate rahvaste ja kultuuridega tutvumiseks nii kirjanduse, interneti ja meedia teel kui ka vahetu kogemuse kaudu. Õpilasi julgustatakse arutlema selle üle, mida toob endaga kaasa elamine teises kultuuriruumis.

9.5 LÄBIV TEEMA „TEABEKESKKOND“

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

- 1) mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi;
- 2) valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest;
- 3) määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
- 4) kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi;
- 5) arendama kriitilise tebeanalüüsi oskust.

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on keskmes õpilase igapäevane teabekeskond. Õpetaja abil ja kaaslaste toel harjutakse kirjeldama oma tegevust teabekeskonnas. Õpilane õpib mõistma temale suunatud teadete suhtluse märki ning eristama olulisi teateid ebaolulistest. Samuti harjub õpilane mõistma, millised seaduspärasused kehtivad privaatses ja millised avalikus ruumis, sealhulgas internetis. Läbiva teema rõhuasetused toetavad I kooliastmes inimeseõpetuse, emakeele ning teiste õppeainete kaudu toimuvat suhtlemisõskuste kujundamist. Õpilase eakohast meediakasutust arvestades pööratakse rohkem tähelepanu visuaalsele meediale ning visuaalse teksti analüüsile.

Läbiva teema käsitlemisel II kooliastmes on käsitluse keskmes avalikus ja privaatses ruumis toimimise seaduspärasused ning põhiliste kommunikatsiooniformaatide tundmaõppimine. Õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valima selle põhjal õiget suhtlusviisi. Teise kooliastme jooksul harjutakse lugema ja kuulama uudist kui üht ajakirjanduse põhilist tekstiliiki, hindama selle kvaliteeti ning tuvastama uudises puuduvat teavet.

Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas, sealhulgas majanduselus, ning kasutama meediat teabeallikana. Senisest olulisemaks muutub teabe usaldusväärsuse kriitiline hindamine, kuna õpilane hakkab leitud teavet järjest rohkem kasutama isiklike otsuste tegemiseks (nt õppimisvõimalusi valides). Õpetus ja kasvatus töös aitavad õpilasel mõista internetis leiduvaid võimalusi ja ohte ning ennast ja oma privaatsust kaitsta; iseseisev teabeotsing muutub õpilasele harjumuspäraseks. Läbiva teema käsitlemine loob võimalused analüüsida meediaga seotud problemaatilisi olukordi (eraellu sekkumine, vääртеabe edastamine, huvide kahjustamine, kallutatud teabe edastamine vms).

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
- 2) kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad endas erinevate teavikute ja teabekeskondade kasutamist;
- 3) arendama kriitilise tebeanalüüsi oskust; võrdlema erinevaid diskursiivseid praktikaid (nt seltskonnamedia, kohtupraktika, meelelahutus, sõprade omavaheline suhtlus jpt) ning neis valitsevaid suhtlemisnorme;
- 4) mõistma meedia kui majandusharu üldisi toimimismehhanisme, sealhulgas meedia osa tööturul;
- 5) analüüsima avalikus ruumis kehtivaid reegleid ning kirjeldama võimalikku tegevust nende rikkumise korral.

Gümnaasiumiõpilane teeb meediatarbijana iseseisvaid valikuid ning põhjendab neid, lähtudes oma erinevatest huvidest ja vajadustest. Õpilane on kursis avalikus ruumis tegutsemise reeglitega ning taunib nende rikkumist. Ta mõistab meediamajanduse rolli ühiskonnas, tutvub globaliseerumise mõjudega meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele. Läbiva

teema ja aineõppe koosmõjul suudab õpilane oma sõnumi vormistada ja seda otstarbekalt edastada.

9.6 LÄBIV TEEMA «TEHNOLOOGIA JA INNOVATSIOON»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

- 1) omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;
- 2) mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;
- 3) aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;
- 4) mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes;
- 5) kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
- 6) arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid, vormistades arvutiga loovtöid. Soovitatav on kasutada eelkõige frontaalset õpetamise meetodit ning mängulisi arvutiprogramme. Tehnoloogia rakendamise võimalusi mitmekesistatakse foto või video tegemise ning mudelite ja makettide meisterdamise integreerimise kaudu õppetegevusse.

Läbiva teema käsitlemine II kooliastmes põhineb eelkõige kooli ja õppetööga seonduvatel praktilistel ülesannetel, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides või huvitegevuses. Arvutipõhises õppes on soovitatav kasutada rühmatööd ja aktiivõppemeetodeid.

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes kujundab IKT rakendamise pädevusi igapäevaelus ja õpingutes. Nende pädevuste kujundamiseks tuleb erinevate õppeainete õpetajatel lõimida oma ainetundidesse IKT rakendamisel põhinevaid meetodeid ja töövõtteid. Lisaks arvutiklassis peetud ainetundidele on III kooliastmes soovitatav kasutada nüüdisaegseid IKT vahendeid ka kodutööde ja õuesõppe puhul.

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;
- 2) mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ja keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;
- 3) aru saama tehnoloogilise, majandusliku, sotsiaalse ning kultuurilise innovatsiooni vastastikustest mõjudest ja omavahelisest seotusest;
- 4) mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes;
- 5) kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste

probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;

6) arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet innovaatiliste ideede rakendamisel erinevates projektides, osalema koostöös kaasõpilaste ja/või tehnoloogiafirmaga innovaatilises arendusprojektis.

Gümnaasiumis käsitletakse läbivat teemat eelkõige rühmatööna teostatavate uurimis- ja arendusprojektide vormis, püüdes võimaluse korral kaasata kodukandi innovaatilisemaid tehnoloogia-firmasid või teaduskeskusi. Eesmärgiks on positiivsete hoiakute kujundamine tehnoloogilise innovatsiooni ja sellega seonduvate karjäärivõimaluste suhtes. Samuti tuleb gümnaasiumiastme lõpuks tagada kõigi õpilaste valmisolek IKT kasutamiseks igapäevaelus, õpingutes ja töös.

9.7 LÄBIV TEEMA „TERVIS JA OHUTUS“

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

a) tervise valdkonnas:

- 1) terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele;
- 2) kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldisi sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks;
- 3) teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega;
- 4) leidma ning kasutama usaldusväärset tervise teavet ja abiteenuseid;
- 5) teadvustama keskkonna mõju oma tervisele.

b) ohutuse valdkonnas:

- 1) tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi;
- 2) vältima ohuolukordadesse sattumist;
- 3) kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist;
- 4) omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda;
- 5) kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima liikluses kehtivaid norme ning arvestama kaasliiklejaid;
- 6) tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes pannakse rõhk tervislike ja ohutute käitumisviiside kujundamisele. Õppija omandab eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse kui sotsiaalse tervise aspektiga ning kujuneb tervist väärtustav hoiak. Selles vanuses on tähtis, et õpilane mõistaks ohu olemust ja selle tekkepõhjusti oma igapäevases keskkonnas ning omandaks oskused käituda ohutult ja turvaliselt. Liikluskasvatuse sisuks on jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse koduümbruse liikluskeskkonnast. Õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, demonstratsioonidel, rollimängudel ja käitumise modelleerimisel.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisel II kooliastmes pööratakse teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele (käitumine, millega

kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi jt uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, seksuaalne riskikäitumine, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus). Õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelu, rühmatöö, rollimängud ja demonstratsioonid. Õppetööd ainetundides saavad täiendada noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid.

Läbiva teema käsitlemisel III kooliastmes pööratakse tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õppemeetoditest on kesksel kohal aktiivõppemeetodid, diskussioon, juhtumianalüüsid, rühmatöö, uurimisprojektid ja rollimängud. Tähtsal kohal on ka õpilastega korraldatavad klassivälised ennetusprogrammid ning õpilaste maksimaalne kaasamine tervist edendavatesse ja ümbritseva turvalisust suurendavatesse tegevustesse.

II ja III kooliastme liikluskasvatuse sisuks on erinevate liiklusolukordade selgitamine lapse enda ja teiste liiklejate seisukohalt ning linna ja maapiirkonna teedel ohutu liiklemise õpetamine.

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) hindama mitmesuguste käitumisviiside ohutusastet ning lühi- ja pikaajalisi tagajärgi tervisele ja turvalisusele; selgitama loodus- ja sotsiaalainetes õpitule tuginedes alkoholi ja tubaka mõju inimorganismile ja käitumisele;
- 2) analüüsima ja hindama keskkonna ja ühiskonna (sealhulgas eakaaslaste) mõju inimeste tervisele ja ohutusaste otsuste langetamisele; vältima negatiivseid mõjusid ja toetama teisi positiivsete otsuste langetamisel;
- 3) analüüsima tervise- ja ohutusala info, toodete ja teenuste kvaliteeti, maksumust ja kättesaadavust;
- 4) analüüsima ohuteguri suurust, teadvustama õnnetuse ahelreaktsiooni võimalikkust; tundma ära olukorrad, mis nõuavad professionaalset abi.

Gümnaasiumiosas on põhiliseks läbiva teema käsitlemise vormiks õpilaste praktiline tunniväliline terviseedenduslik ja turvalisust toetav tegevus, sealhulgas nooremate juhendajatena ja projektide väljatöötajatena ning rakendajatena oma koolis või ka riiklikul tasandil. Liikluskasvatuse sisuks on liiklusohutust tagavate hoiakute arendamine ja käitumise mõjutamine, millega laiendatakse ja süvendatakse põhikoolis omandatud liiklusohutusala teadmisi, oskusi, vilumusi ja hoiakuid.

Liikluskasvatuse teema käsitlemise ulatus klassiti:

- jalakäija liiklusreeglid – 4 tundi õppeaastas;
- ohutu liikluskäitumine – 2 tundi õppeaastas;
- liikluses kehtivate normide järgimine ja kaasliiklejatega arvestamine – 1 tund õppeaastas;
- liikluse reeglitest tulenevad õigused, kohustused ja vastutus – 1 tund õppeaastas.

9.8 LÄBIV TEEMA «VÄÄRTUSED JA KÕLBLUS»

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted põhikoolis

Õpilast suunatakse:

- 1) tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid;

- 2) analüüsima süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi;
- 3) arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma;
- 4) juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;
- 5) osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima;
- 6) reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

Läbiva teema käsitlemisel I kooliastmes on rõhk iseenda tundmaõppimisel, heade kommete omandamisel ja sellise klassikollektiivi kujundamisel, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust. Õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima.

Läbiva teema käsitlemisega II kooliastmes teadvustatakse ja mõtestatakse kõlbelisi norme ning kujundatakse sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu. Erinevaid vaatenurki pakkuva käsitluse kaudu taotletakse õpilase isiklike seisukohtade kujunemist humanistlike kõlbeliste normide taustal. Õpilase mõttearendustesse tuleks suhtuda paindlikult, jättes õpilasele võimaluse säilitada oma arvamusi. Õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud. Õppevara kaudu tutvustatakse õpilasele positiivseid kõlbelisi eeskujusid ja ideaale. Igapäevases koolielus pakutakse võimalusi rakendada omandatud teadmisi.

Läbiva teema käsitlemine III kooliastmes toob selgemalt esile väärtushinnangute ja kõlbeliste normide ühiskondliku ning ajaloolis-kultuurilise mõõtme. Erinevate maailmavaadete ja religioonide tutvustamisega (ajaloos ning tänapäeval) toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Eri allikatest teabe kogumisega, erinevates õppeainetes käsitletu ning kogemuste põhjal juhitakse õpilasi arutlema väärtuste ja kõlbelisuse teemade üle, võrdlema erinevaid seisukohti ja põhjendama oma seisukohti, pidades silmas eelarvamusteta, taktitundelist, avatud ja lugupidavat suhtumist erinevatesse arusaamadesses. Sobilik on teha uurimisprojekte, mis võimaldavad käsitleda küsimusi sügavamalt ja mitmekülgsemalt.

Läbiva teema käsitlemise põhimõtted gümnaasiumis

Õpilast suunatakse:

- 1) analüüsima kriitiliselt ja argumenteeritult väärtusi ja kõlbelisi norme, erinevaid väärtussüsteeme, nende seoseid ajaloolis-kultuurilise kontekstiga, religiooniga ja maailmavaatega;
- 2) reflekteerima isiklike väärtushoiakute ja kõlbeliste tõekspidamiste üle; tegema mõtestatud maailmavaatelisti ja kõlbelisi valikuid ning neid põhjendama;
- 3) tegutsema erinevaid vaateid ja seisukohti respektierides ning kaitsma ja põhjendama oma seisukohti;
- 4) ette nägema, võimaluse korral vältima ja lahendama väärtuste ja kõlbeliste normidega seotud konfliktsituatsioone;
- 5) mõistma, et mitmekesisus on ühiskonna rikkuse ja arengu tingimus.

Läbiva teema käsitlemisel gümnaasiumis on kesksel kohal kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine, asjakohase teabe kogumine ja üldistuste tegemine, tuues esile seoseid erinevate valdkondade, varasemate teadmiste ja kogemustega ning väärtussüsteemide, maailmapildi ja maailmavaate küsimustega. Soovitavate käitumisviiside kujunemist tõhustab õpilase osalus demokraatlikes diskussioonides, kooli õpilasomavalitsuse

ja muude sarnaste organisatsioonide töös ning kaasatus koolielu korraldamisse.

10. LÕIMINGU PÕHIMÕTTED PÕHIKOO LIS JA GÜMNAASIUMIS

Õppetegevus ja selle tulemused kujundatakse tervikuks lõimingu kaudu. Lõiming õppeainete vahel on kirjeldatud ainekavades. Lõimingu saavutamiseks korraldab kool õpet ja kujundab õppekeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab ainetelest käsitlust: täpsustades pädevusi, seades õppe-eesmärke ning määrates erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku. Õppe lõimimine saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisel, õppeainete, koolisesteste projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil. Lõimingu kaudu muutub õppimine tähenduslikumaks ja tulemusikumaks.

Samuti on lõimingu oluline roll õppimise fragmenteerituse vähendamises, eesmärgiga muuta õppimine õpilase jaoks tähenduslikuks. Koolis püüeldakse selles suunas, et õpilasel tekiks suutlikkus ühe õppeaine teadmisi ja oskusi teise õppeainesse üle kanda, ning tekiks suutlikkus koolis õpitut seostada ka argielu teadmise ja oskusega. Õpilase sisene lõiming annab võimaluse luua seoseid, näha analoogiaid ja paralleele, aga ka erinevusi ja vastuolusid, seostada omavahel põhimõisteid ning märgata mitmesuguseid, ka ebatavalisi seoseid.

Lõiming on õpetajate teadlik katse seostada erinevaid teadmisi ja oskusi ning õppemeetodeid omavahel nii, et saavutada õppekava ja õpetuse terviklikkus. Valdkonnasisese lõimingu aluseks on vastava valdkonnapädevuse kujunemine. Valdkonnaülese lõimingu aluseks on pädevused kooliastmeti. Lõimingut väljendatakse õpetaja töökavas õppetegevustena. Tegevusteks võivad olla projektide kavandamine ja teostamine, probleemide lahendamine, uurimine, küsimuste esitamine ja neile vastuste leidmine.

Lõimingu õnnestumiseks on oluline õpetajate koostöö. Selleks on koolis loodud võimalused õpetajate omavaheliseks tihedaks koostööks ning samuti toetatakse õpetajate professionaalset arengut. Kavandamise aluseks on tagasiside, mis saadakse kujundava hindamise või arenguestluste kaudu.

Õpetaja on lõimingu viiside valikul vaba ning lõiming kajastub õpetaja töökavas kirjeldatuna õppetegevusena. Viisi valik sõltub sellest, mida tahetakse lõimimisega saavutada: kas luua seoseid üksikute õpitulemuste vahel, ainevaldkondade sees ja ainevaldkondade vahel või soovitakse lõiminguga saavutada kooliastme pädevusi, üldpädevusi või valdkonnapädevusi. Õpetajal on kasutada järgmised lõiminguviisid: ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne lõiming, interdistsiplinaarne valdkonnasisene või interdistsiplinaarne valdkondade vaheline lõiming.

11. III KOOLIASTME LOOVTÖÖ TEMAATIKA VALIK, JUHENDAMINE, TÖÖ KOOSTAMISE JA HINDAMISE KORRALDUS

Loovtööde koostamise täpne kord on kirjeldatud Kose Gümnaasiumi dokumendis „Kose Gümnaasiumi loovtööde ettevalmistamise ning hindamise tingimused ja kord“.

11.1 ÜLDALUSED

- 1) Kolmandas kooliastmes korraldab Kose Gümnaasium õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö.
- 2) Loovtöö on juhendatud õppeprotsess, mille käigus õpilane rakendab iseseisva töö oskusi ja omandatud teadmisi, arendab loovust ja kinnistab ning täiendab koolis omandatud.
- 3) Loovtöök võib olla uurimus, projekt, omaloominguline töö, kunstitöö või muu taoline.
- 4) Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. Kollektiivselt teostatud loovtööde puhul peab rühma iga liikme panus olema selgelt tõendatud ja nähtav igas töö etapis.
- 5) Loovtööna valminud uurimus eeldab materjali kogumist, analüüsimist/süsteematiseerimist ja üldistamist ning järelduste tegemist. Projekt eeldab projekti kavandamist, läbiviimist ja tagasisidestamist. Omaloominguline töö eeldab idee loomist, teose valmimist ja esitamist.
- 6) Loovtöö sooritatakse Kose Gümnaasiumis 8. klassis.
- 7) Põhikooli lõpetab õpilane, kes on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö.
- 8) Loovtöö teema ja hinne kantakse 8. klassi tunnistusele ja põhikooli lõputunnistusele.

11.2 LOOVTÖÖ EESMÄRK

Loovtöö eesmärgiks on pakkuda õpilasele võimetekohast ning huvidest lähtuvat eneseteostuse võimalust ning toetada:

- 1) õpilase tervikliku maailmapildi ja loomingulise algatusvõime ja loova eneseväljendusoskuse kujunemist ning aidata kaasa uute ideede tekkimisele ja teostamisele õppeainete lõimumise ja loovtöö protsessi kaudu;
- 2) õpimotivatsiooni, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemise kujunemist;
- 3) õpilase kujunemist loovaks ning mitmekülgseks isiksuseks;
- 4) üldpädevuste (iseseisev ja rühmas töötamine, probleemide lahendamine, kriitiline mõtlemine, argumenteerimis-, eneseväljendus- ja esinemisoskus, töö allikate ja andmetega; tegevuse kavandamine ning kavandatu järgimine, tegevuse ja töö analüüsimise oskus, loovtöö vormistamine, IKT vahendite kasutamine jne) kujunemist;
- 5) õpilast tema võimete paremal tundmaõppimisel, mis aitaks teha valikuid järgnevateks õpinguteks.

11.3 LOOVTÖÖ TEEMA VALIMINE

- 1) Loovtöö teema valib õpilane kooskõlastades selle juhendajaga.
- 2) Loovtöö täpsema teemavaliku teevad õpilased II õppeveerandi alguseks ja sõnastavad selle koos juhendajaga. Loovtöö teema fikseerib kirjalikult klassijuhataja hiljemalt III õppeveerandi lõpuks, kus on kirjas:
  - töö sooritaja(d);
  - loovtöö teema pealkiri;
  - töö ajakava;
  - juhendaja(d).

11.4 LOOVTÖÖDE JUHENDAMINE

- 1) Üldjuhul on loovtöö juhendajaks Kose Gümnaasiumi õpetaja(d).
- 2) Loovtööd võib juhendada ka mitte kooli töötaja. Sel juhul määratakse õpilasele ka koolipoolne juhendaja, kes jälgib, et õpilane peaks kinni ajakavast ja järgiks töö ülesehitusele ja vormistamisele esitatud nõudeid.
- 3) Juhendaja ja õpilane koostavad ajakava, mis kindlustab loovtöö õigeaegse valmimise.
- 4) Loovtöö üldine juhendamine toimub valikaine „Loovtöö alused“ .
- 5) Ühel juhendajal võib olla maksimaalselt 4 juhendatavat.
- 6) Juhendaja roll on suunav:
  - aitab õpilast teema valikul ja tegevusplaani koostamisel;
  - soovib vajadusel kirjandust ja annab suuniseid info leidmisel;
  - jälgib töö vastavust sisulistele ja vormistamise nõuetele ning jälgib ajakava täitmist;
  - nõustab õpilast esitluse edukaks läbiviimiseks;
  - täpsustab rühmatöös liikmete tööpanuse;
  - annab kirjaliku nõusoleku loovtöö kaitsmisele lubamiseks.
- 7) Loovtöö koostamise minimaalne ajaline maht õpilase jaoks võiks olla 35 tundi, mis sisaldab nii juhendamisele kulunud tunde kui ka iseseisvat tööd.

11.5 LOOVTÖÖ KAITSMISE KORRALDAMINE

- 1) Loovtöö kaitsmiseks moodustatakse vähemalt kolmeliikmelised kaitsmiskomisjonid.
- 2) Kaitsmiskomisjonide koosseisu, arvu ja kaitsmise kuupäevad kinnitab kooli direktor.
- 3) Loovtöö kaitsmisele lubatakse õpilane, kui tema töö on juhendaja hinnangul kaitsmiskõlbulik ja kellel on tähtaegselt esitatud töö kirjalik osa.
- 4) Juhendaja poolt heaks kiidetud loovtöö kirjalik osa esitatakse kaitsmiskomisjonile tutvumiseks nädal enne töö kaitsmist.
- 5) Loovtöö kaitsmine on avalik. Loovtöö koostaja teeb 5 – 10 minutilise suulise ettekande, põhjendades teema valikut ja töö eesmärki, kirjeldades töö käiku ja analüüsides saadud tulemusi. Suulist ettekannet võib illustreerida näitliku abimaterjaliga ja esitlusega.
- 6) Ettekande lõpus annab loovtöö juhendaja praktilisele tööprotsessile ja selle tulemusele omapoolse hinnangu. Kaitsmiskomisjon ja kuulajad võivad esitada tööd puudutavaid küsimusi.
- 7) Loovtöö võib lugeda sooritatuks, kui õpilane on:
  - saavutanud üleriigilisel aineolümpiaadil või konkursil 1.-10. koha;
  - osalenud rahvusvahelisel aineolümpiaadil;
  - saavutanud üleriigilisel õpilasuurimuste konkursil 1.-6. koha.

11.6 LOOVTÖÖ HINDAMINE

- 1) Loovtöö hindamise eesmärgiks on:
  - kirjeldada loovtööle seatud eesmärkide täideviimist ning anda seeläbi tagasisidet loovtöö kui terviku kohta;
  - kujundada kriitilist suhtumist oma töösse, julgustada õpilast järgmisteks loovtöödeks ning toetada seeläbi isiksuse arengut.

- 2) Loovtööle ja selle esitlemisele annab koondhinnangu vähemalt kolmeliikmeline kaitsmiskomisjon. Rühmatöö puhul antakse hinnang iga liikme töö panusele.
- 3) Hinnang antakse:
  - **Töö sisule:** töö vastavus teemale, seatud eesmärkide saavutamine, meetodite valik ja rakendus; terminite ja keele korrektne kasutamine, töö ülesehitus; kunstitöö ning omaloomingulise muusikateose puhul hinnatakse teose ideed, originaalsust ja selle teostumist, samuti uute seoste loomise oskust; muusikateose esitamise puhul hinnatakse kunstilist teostust.
  - **Loovtöö protsessile:** õpilase algatusvõimet ja initsiatiivi loovtöö teema valimisel, ajakava järgimine, kokkulepetest kinnipidamine, ideede rohkust, suhtlemisioskust.
  - **Loovtöö vormistamisele:** teksti, jooniste, graafikute ja tabelite korrektne vormistamine; viitamine.
  - **Loovtöö esitlemisele:** esitluse ülesehitus, kõne tempo, esitluse näitlikustamine, kontakt kuulajatega.
- 4) Loovtöö hindamine toimub vastavalt kehtivale hindamismudelile (vt kooli kodulehel).
- 5) Juhendaja annab loovtööle enne selle esitamist heakskiidu.
- 6) Loovtöö mittesooritamises eriarvamusel olemine otsustatakse komisjoniliikmete häälteenamusega.
- 7) Kui loovtöös tuvastatakse plagieerimine, hinnatakse õpilasuurimust hindegas „nõrk“.
- 8) Mittesooritamise korral on õpilasel võimalus taotleda kaitsmist teist korda, esitades õppejuhile vastava avalduse.

12. ÕPILASUURIMUSE VÕI PRAKTILISE TÖÖ KORRALDUS JA HINDAMINE

12.1 ÕPILASUURIMUSE JA PRAKTILISE TÖÖ KORRALDUSLIKUD SEISUKOHAD

- 1) Õpilasuurimuse ja praktilise töö protsessi eest vastutab kooli direktori poolt käskkirjaga määratud koordineerija (kursuse “uurimistööde alused” õpetaja).
- 2) Igaks õppeaastaks kehtestab direktor käskkirjaga õpilasuurimuse või praktilise töö koostamise ajakava, mis avalikustatakse kooli kodulehel.
- 3) Õpilasuurimuse või praktilise töö läbiviimine toimub vastavalt Kose Gümnaasiumi dokumendile „Kose Gümnaasiumi õpilasuurimuse ja praktilise töö koostamise juhend“.
- 4) Õpilasuurimuse või praktilise töö juhendaja on Kose gümnaasiumi õpetaja, kes võib juhendada kuni kolme uurimistööd. Juhul kui õpilasuurimuse või praktilise töö juhendamiseks on vaja lisaks juhendajale abiks veel mõnda asjatundjat, siis võib õpilasuurimusel või praktilisel tööl olla mitu juhendajat/ konsultanti.
- 5) Kõik aineõpetajad esitavad uurimistööde koordinaatorile vähemalt 1 teema, mida nad on valmis ka juhendada.
- 6) Õpilasuurimust võib juhendada ka mitte Kose gümnaasiumi õpetaja, kuid õpilane on kohustatud järgima töö ülesehitusel ja vormistamisel Kose Gümnaasiumi poolt esitatud vastavaid nõudeid.
- 7) Õpilasuurimuste ja praktiliste tööde kaitsmiseks moodustab direktor käskkirjaga vähemalt neljaliikmelise kaitsmiskomisjoni.
- 8) Õpilane esitab valminud uurimistöö või praktilise töö kirjaliku osa retsenseerimiseks ja lõppkaitsmisele pääsemiseks pdf-vormingus uurimistöö aluste õpetaja poolt loodud Google Drive kausta. Praktilise töö käigus valmistatud esemed tuleb tuua töö teoreetilise

osa esitamisega samal ajal õppejuhi kabinetti, kus retsensent saab nendega tutvuda. Praktilise töö käigus tehtud töö kohta, mida ei ole võimalik koolimajja tuua vm praktiline töö, mille tulemit ei ole võimalik füüsilisel kujul esitada, tuleb õpilasel lisada teoreetilisse töösse viide, kus retsensendil ja kaitsmiskomisjonil on võimalik eelmainitud tööga tutvuda.

- 9) Tähtajaks mitte esitatud töö kaotab lõplikust punktisummast iga üle tähtaja läinud päeva eest 1 punkti.
- 10) Hiljemalt kaks nädalat enne lõppkaitsmist esitab õpilasuurimuse või praktilise töö juhendaja töö kohta kirjaliku arvamuse kaitsmiskomisjonile.
- 11) Retsensent tutvub tööga ja esitab kirjaliku retsensiooni hiljemalt kolm päeva enne lõppkaitsmist. Töö koostajal on õigus tutvuda retsensendi kommentaaride ja küsimustega õppejuhi juures.
- 12) Kõik õpetajad on kohustatud retsenseerima vähemalt üht uurimistööd, kui uurimistöde koordinaator talle selle määrab.
- 13) Praktilise töö teostamise ja vormistamisega seonduvad rahalised ning muud materiaalsed kulutused kannab praktilise töö autor(-id) või võimalusel kool (eelneval kirjalikul kokkuleppel praktilise töö teostajaga).
- 14) Õpilaste tööd arhiveeritakse kooli poolt teksti-, pildi-, heli-, video- vm failidena.
- 15) Õpilaste töödega seonduvaid materjale võidakse kasutada kooli õppetegevuses, kooli tutvustavates trükistes, kooli õppematerjalidena jne.
- 16) Tööde kaitsmine on avalik.

12.2 ÕPILASUURIMUSE KIRJUTAMINE

Uurimistöö etapid on:

Tegevus	Tähtaeg
Teema valik, juhendaja leidmine, töö eesmärgi püstitus 1. vahehindamine: töökava (eesmärgid, meetodid, ülesehitus) ja kalenderplaani kirjalik esitamine.	11. klass, oktoobri 2. nädal
Esmane kirjandusega tutvumine, esialgsete hüpoteeside ja uurimisküsimuste sõnastamine, uurimisstrateegia valimine Materjali kogumine, süstematiseerimine 2. vahehindamine: kirjanduse ülevaade*, hüpotees/uurimisküsimus, uurimuse meetodika. Kirjalik esitamine.	11. klass, novembri 2. nädal
Andmete kogumine ja analüüs 3. vahehindamine: uurimuses kogutud andmed. Suuline kaitsmine.	11. klass, veebruari 3. nädal

Tervikliku töö koostamine, uurimistulemuste tõlgendamine, vormistamine 4. vahehindamine: töö esmase variandi esitamine. Suuline kaitsmine.	11. klass, aprilli 1. nädal
Teksti viimistlemine ja töö lõplik vormistamine**	Töö esitamine lõppkaitsmiseks 11. klass, aprilli koolivaheajale eelnev reede
Õpilasuuringuste/praktiliste tööde kaitsmine 11. klass, enne viimase õpeveerandi lõppu	
Järelkaitsmiseks paranduste sisseviimine.	Töö esitamine järelkaitsmiseks 12. klass, septembri 4. nädal

* Erandlikel juhtudel, kus teemast tulenevalt ei ole kirjanduse ülevaadet mõttekas või võimalik teha, lepib õpilane aineõpetajaga kokku alternatiivse tööülesande.

** Tööd, mis eeldavad kevadisi ja/ või suviseid vaatlusi ja/ või praktilisi tegevusi (näiteks loodusvaatlused, võistluste korraldamine) esitatakse lõppkaitsmiseks 12. klassis septembri 4. nädalal ning kaitsakse järelkaitsmistega samal ajal.

12.3 TEEMA JA JUHENDAJA VALIK NING REGISTREERIMINE

Õpilane valib endale teema ja leiab juhendaja, kes on pädev vastavat teemat juhendama.

Õpilane registreerib teema ja juhendaja uurimistööde aluste aineõpetaja juures. Aineõpetaja edastab kogu klassi õpilaste teemavalikud õppealajuhatajale/ koordineerijale.

Teema valikul tuleb silmas pidada:

- teema aktuaalsust ja originaalsust;
- teema konkreetsust ja piiritletust (uurimistöö peab vastuse andma teemas sõnastatud põhiprobleemile);
- võimalusi erialakirjanduse hankimiseks ja andmete kogumiseks;
- töö koostaja huve ja võimeid.

12.4 ÕPILASE JA JUHENDAJA PÕHITEGEVUSED

Õpilane on vastutav, kui ta ei täida kalenderplaani, ning õpetaja on vastutav, kui ta ei konsulteerib õpilast.

Juhendaja:

- aitab püstitada töö eesmärgi ja kavandada töö ülesehitust;
- aitab koostada uurimistöö kalenderplaani;
- annab suuna teemakohase kirjanduse ja allikate otsimiseks;
- konsulteerib õpilast uurimistöö käigus;
- annab kirjutamisprotsessi ajal õpilasele konstruktiivset tagasisidet, motiveerib õpilast;
- kontrollib töö valmimist osade kaupa;
- hindab õpilase tööprotsessi;
- annab kirjaliku hinnangu õpilase tööle;
- vastutab töö lubamise eest kaitsmisele.

Õpilane:

- otsib teemakohase kirjanduse ja allikad;
- kogub ja analüüsib uurimismaterjali sisuliselt;
- annab perioodiliselt juhendajale aru töö käigust;
- vastutab töös esinenud andmete õigsuse eest;
- vormistab töö nõuetekohaselt;
- kaitses tööd kaitsmiskomisjoni ees.

12.5 HINDAMINE

- 1) Õpilasuurimuse või praktilise töö hindamisel lähtutakse peatükk 14 kirjeldatud hindamise korraldusest ja „Kose Gümnaasiumi õpilasuurimuse ja praktilise töö hindamisjuhendist”.

- 2) Õpilasuurimuse ja praktilise töö hindamisjuhendiga on sätestatud tööde hindamise kriteeriumid, põhimõtted ja kord.
- 3) Õpilasuurimuse hindamiseks viiakse läbi retsenseerimine ja kaitsmine.
- 4) Töö hinne kujuneb vahehindamistel kogutud punktidest, juhendaja ja retsensendi hinnangust, õpilasuurimuse kaitsmise komisjoni hinnangust ning töö autori esitlusest kaitsmisel. Hindamise kohta koostatakse protokoll.
- 5) Tähtjaks mitte esitatud töö kaotab lõplikust punktisummast iga üle tähtaja läinud päeva eest 1 punkti.
- 6) Kokku on töö eest võimalik saada 100 punkti, mille alusel pannakse töö hinne 5-palli skaalas vastavalt Kose Gümnaasiumi hindamisjuhendile:
  - 90 - 100 punkti – hinne „5“
  - 75 – 89 punkti – hinne „4“
  - 50 – 74 punkti – hinne „3“
  - 20 – 49 punkti – hinne „2“
  - 0 – 19 punkti – hinne „1“
- 7) Kui hindamisel tuvastatakse plagieerimine või autoriõiguste rikkumine, hinnatakse õpilasuurimust/ praktilist tööd hindega „nõrk“.
- 8) Kui uurimistööd/ praktilist tööd on hinnatud mitterahuldava hindega, antakse õpilasele võimalus korduvaks uurimistöö/ praktilise töö ettevalmistamiseks ja kaitsmiseks. Järelkaitsmise saab sooritada 12. klassis oktoobris. Täpse järelkaitsmise aja määrab kaitsmiskomisjon ja kinnitab kooli direktor.

12.6 UURIMISTÖÖDE / PRAKTIILISTE TÖÖDE HINDE APELLEERIMINE

- 1) Uurimistöö kaitsmiskomisjoni otsusega mittedõustumisel võib töö autor esitada kirjaliku apellatsiooni kaitsmiskomisjoni esimehe nimele 3 tööpäeva jooksul pärast kaitsmist.
- 2) Esitatud apellatsioonide läbivaatamiseks moodustab direktor kolmeliikmelise apellatsioonikomisjoni, kes võib kaasata eksperte väljastpoolt kooli.
- 3) Apellatsioonikomisjon teeb vaidlustatud uurimistöö hinde kohta 10 päeva jooksul apellatsiooni esitamisest ühe järgmistest otsustest:
  - jätta uurimistöö tulemus muutmata;
  - tõsta uurimistöö tulemust;
  - langetada uurimistöö tulemust.
- 4) Apellatsioonikomisjoni otsus koos põhjendusega saadetakse avalduse esitajale 10 tööpäeva jooksul arvates avalduse laekumisest kirjalikult e-postiga avalduses toodud aadressil.

13. KOOLI ÕPPEKAVA VÄLISE ÕPPIMISE VÕI TEGEVUSE ARVESTAMINE KOOLIS ÕPETATAVA OSANA

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamine kooli õppekava osana võimaldab suurendada õpilaste, sealhulgas erivajadustega õpilaste hariduslikku mobiilsust ning avardada võimalusi kooliväliseks õppeks. Mujal õppimine annab paindlikuma võimaluse hariduse omandamiseks ja annab andekamatele õpilastele võimaluse ennast teostada.

Kui kooli õppekava välist õppimist või tegevust arvestatakse koolis õpetatava osana, siis

peab olema aru saada, millise õppimise põhjal on seda tehtud ja milliste õpitulemuste põhjal on kooli õppekava välist õppimist või tegevust arvestatud. Kooli õppekavavälise õppe või tegevuse arvestamisel loetakse tulemused samaväärseks õppekava läbimisel saavutatud õpitulemustega. Põhikoolis ja gümnaasiumis arvestatakse samal haridustasemel või kõrgemal tasemel omandatud. On oluline, et mujal õpitu oleks sisuliselt sobiv õppekavaga, mille järgi õpilane koolis õpib.

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamine kooli õppekava osana on protsess, mis koosneb järgmistest etappides: taotleja nõustamine, taotluse koostamine ja esitamine direktorile, taotluse hindamine, direktori otsus, (vajadusel) otsuse vaidlustamine ja vaidemenetlus.

Õpilasel või piiratud teovõimega õpilase puhul vanemal tuleb esitada taotlus etteantud taotlusvormil kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamise taotlemiseks. Koos taotlusega esitatakse ka vastav tõendusmaterjal.

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamisel kooli õppekava osana võivad võimalikud äraütlemised olla seotud:

- tähtajalise aegumisega – kui õppimine on toimunud enam kui kolm aastat tagasi;
- sisulise aegumisega – kuna teatud õpitulemused aeguvad ajas, näiteks seoses infotehnoloogia arenguga;
- teisel (madalamal) õppetasemel läbitud õppe mitte arvestamisega – gümnaasiumiastmel ei arvestata neid õpinguid, mis on läbitud põhikooli tasemel;
- topeltarvestamise vältimisega - mujal (näiteks muusikakoolis) õpitu, mille tõenduseks on antud muusikakooli tunnistus ei ole automaatselt üle kantav muusika õppeaine läbimisena.

Samuti ei arvestata kooli õppekavaväliseid õpinguid või tegevusi seoses kooli lõpetamisega (koolieksami sooritamisel, õpilasuurimuse või praktilise töö sooritamisel ning loovtöö koostamisel).

Kooli õppekavaväliste õpingute või tegevuste arvestamiseks moodustab direktor vähemalt kaheliikmelise komisjoni, kes koosneb pedagoogilisest personalist ning kelle ülesanne on selgitada, kas kooli õppekavavälised õpingud või tegevused on võimaldanud nõutud õpitulemuste omandamist ning kas õpingute või tegevuste käigus omandatu on ajakohane. Hindamiskomisjonil on õigus nõuda täiendavaid tõendusmaterjale, kui esitatud materjalid ei ole piisavad õpitulemuse omandatuse tõendamiseks.

14. HINDAMISE KORRALDUS PÕHIKOO LIS JA GÜMNAASIUMIS

- 1) Koolis järgitakse õpilase hindamisel „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ § 29 sätestatud ning juhendatakse „Põhikooli riiklikust õppekavast“ § 19 - § 22 ning „Gümnaasiumi riiklikust õppekavast“ § 15 - § 18.
- 2) Hindamise eesmärk on:
  - toetada õpilase arengut;
  - anda tagasisidet õpilase õppeedukuse kohta;
  - innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
  - suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise

- haridustee valikul;
- suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
  - anda alus õpilase järgmisse klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.
- 3) Õpilasel on õigus saada teavet hindamise korralduse ning saadud hinnete ja hinnangute kohta. Õpilasel on õigus teada, milline hinne või hinnang on aluseks kokkuvõtvatele hinnetele.
  - 4) Õppeainete hindamise kriteeriumid on kirjeldatud kooli õppekava ainekavades. Igal aineõpetajal on õigus lisaks õppekavas kirjeldatud hindamisele täiendada hindamist omapoolsete nõudmistega. Täpsustatud nõudmised iga klassi hindamisele fikseerib õpetaja Stuudiumis ja tutvustab õpilastele trimestri või kursuse alguses.
  - 5) Õpilast ja tema vanemat teavitab kool õpiedukusest Stuudiumi vahendusel ning lisaks kokkuvõtvatest hinnetest õppeaasta lõpus Kose Gümnaasiumi tunnistuse kaudu. Õpilasele väljastatakse õppeaasta lõpus paber kandjal tunnistus vaid juhul, kui klassijuhataja on oma klassi õpilaste ja nende vanematega vastavalt kokku leppinud.
  - 6) Täpne hindamisest teavitamine on sätestatud kooli kodukorras.

14.1 KUJUNDAV HINDAMINE

- 1) Kujundava hindamisena mõistetakse õppe kestel toimuvat hindamist, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist, antakse tagasisidet õpilase seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisele õppimisele ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed.
- 2) Kujundav hindamine keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut.
- 3) Õppetunni vältel saab õpilane enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet õppeainet ja ainevaldkonda puudutavate teadmiste ja oskuste (sealhulgas üldpädevuste, kooliastme õppe- ja kasvatusesmärkide ja läbivate teemade) kohta. Kogu õppepäeva vältel annavad õpetajad ja teised õppe- ja kasvatusalal töötavad isikud õpilasele tagasisidet, et toetada õpilase käitumise, hoiakute ja väärtushinnangute kujunemist. Õpilane kaasatakse enese hindamisse, et arendada tema oskust eesmärgi seada ning oma õppimist ja käitumist eesmärkide alusel analüüsida ning tõsta õpimotivatsiooni.
- 4) Kujundaval hindamisel viie palli süsteemis hinnatavate tööde koostamisel ja hindamisel on lubatud kasutada hinnetel märget „+“, „-“ ja „-“ lähtuvalt põhimõttest:

Hinne	min	max
	Protsent	
5+	100%	100%
5	93%	99%
5-	90%	92%
4+	88%	89%
4	78%	87%
4-	75%	77%
3+	68%	74%
3	62%	67%
3-	56%	61%
3- -	50%	55%
2	20%	49%
1	0%	19%

- 5) Kujundava hindamise kirjeldava hinnangu kirjutab aineõpetaja Stuudiumi päevikusse hinde kommentaari lahtrisse. Kui õpilane ei ole tööd esitanud või tunnitööd kaasa teinud, tähistab õpetaja selle hinde lahtris tähisega "T".
- 6) Kujundava hindamise ühe vahendina võib kasutada õpimappi. Õpimapp õppimise päevikuna sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet. Õpimappe võib koostada aine- ja valdkonnapõhiselt, läbivate teemade või üldpädevuste kohta.

14.2 TEADMISTE JA OSKUSTE HINDAMINE KUI KOKKUVÕTVATE HINNETE ALUS

- 1) Õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega. Ainealaseid teadmisi ja oskusi võib hinnata nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes.
- 2) Koolis on kasutusel hindamisel viiepalli süsteem:
  - hindegaga „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teemaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
  - hindegaga „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teemaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;
  - hindegaga „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teemaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;
  - hindegaga „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teemaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;
  - hindegaga „1” ehk „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teemaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.
- 3) Viie palli süsteemis hinnatavate kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegaga „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegaga „4” 75–89%, hindegaga „3” 50–74%,

hindegaga „2” 20–49% ning hindegaga „1” 0–19%.

- 4) Tähisega „T” märgistatakse tegemata kohustuslikud hinnatavad aineülesanded.
- 5) Gümnaasiumis võib õpetaja märkida hinded arvestuslikult kaalukamaks, valides vastava märgistuse hinnete Stuumiumisse kandmisel. Õpilase hinnete lehel on vastavalt märgistatud hinded helesinisel taustal.
- 6) Kool kasutab gümnaasiumis valikkursuste hindamisel lisaks hinnete ka hinnanguid „arvestatud” ja „mittearvestatud”, neid hinnanguid ei teisendata viie palli süsteemi.
- 7) Kui hindamisel tuvastatakse kõrvalise abi kasutamine või mahakirjutamine või plagieerimine, hinnatakse kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust hindegaga „nõrk”.
- 8) Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud hindegaga „puudulik” või „nõrk” või on hinne jäänud panemata („T”), antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks või järeltöö sooritamiseks.

14.3 KIRJELDAVATE SÖNALISTE HINNANGUTE KASUTAMINE 1. KLASSIS

- 1) 1. klassi esimesel trimestril kasutatakse õpilase hindamisel kirjeldavaid sõnalisi hinnanguid, millel puudub numbriline ekvivalent. Sõnaline hinnang toetub ainekavades iga õpitulemuse kohta koostatud õpitulemuse hindamise kriteeriumitele, mis on väljendatud erinevatel tasanditel. Õpilase koolist lahkumisel teisendatakse selle õppeaasta kokkuvõtvad hinded ja käimasoleva trimestri jooksul saadud hinded viie palli süsteemi.
- 2) Sõnalised hinnangud annavad teavet õpilase arengu, õppeprotsessis osalemise, õpi- ja käitumisoskuste kujunemise ja õpitulemuste kohta.
- 3) Hinnanguid antakse nii suulises kui ka kirjalikus vormis õppeprotsessi käigus ning perioodi lõpus kokkuvõtva hinnanguna. Kokkuvõtvates hinnangutes kajastub selgelt, kui võrd taotletud õpitulemused on saavutatud.
- 4) Kokkuvõtvate sõnaliste hinnangute kasutamise põhimõtted ning hinnangute andmise tingimused ja kord on alljärgnev:
  1. I trimestri lõpul annab klassijuhataja õpilasele kirjaliku kokkuvõtva hinnangu, mille aluseks on õpetajate tähelepanekud ja märkused ning vajadusel viib klassijuhataja läbi arenguvestluse lapsevanemaga. Kokkuvõtvad hinnangud kirjeldavad õpilase arengut, õppetöös osalemist, pädevuste ja õpioskuste kujunemist ning teadmiste ja oskuste omandamist;
  2. hinnanguid antakse järgmistele oskustele:
    - lugemisoskus;
    - suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine);
    - kirjutamine (kirjatehnika, kirjalik tekstiloomine, õigekeelsus);
    - arvutamine (orienditeerumine arvudes, geomeetrised kujundid, tekstülesanded);
    - käelised tegevused;
    - sotsiaalsed oskused;
    - käitumine;
    - hoolsus.

14.4 KOKKUVÕTTEV HINDAMINE JA JÄRGMISSE KLASSI ÜLEVIIMINE PÕHIKOO LIS

- 1) Kose Gümnaasiumi põhikoolis hinnatakse õpilase ainealaseid oskusi ja käitumist

- (sealhulgas ka hoolsust) kokkuvõtvalt 3 korda õppeaastas.
- 2) Kokkuvõttev hindamine on trimestri jooksul saadud hinnete koondamine trimestrihinneteks ning enne viimase trimestri lõppu trimestrihinnete koondamine aastahinneteks.
  - 3) Kokkuvõttev hinne ei ole hinnatava perioodi jooksul saadud hinnete aritmeetiline keskmine. Erinevate hinnete või hinnangute osakaalu trimestrihindest märgib õpetaja trimestri esimese tunni sissekandesse. Samuti on arvestuslikult suurema kaaluga need hinded ja hinnangud, mis on märgitud õpetaja poolt arvestuslikeks (õpilase hinnetelehel helesinisel tasul).
  - 4) Kokkuvõtva hindamisena mõistetakse ka teadmiste ja oskuste tõendamist juhul, kui kool vastavalt § 15 lõikele 9 arvestab kooli õppekava välist õppimist või tegevust koolis õpetatava osana.
  - 5) Õpilast ja vanemat teavitatakse kokkuvõtivatest hinnetest Stuudiumi kaudu.
  - 6) 1. klassis kasutatakse kokkuvõtva hindamisena esimesel trimestril kirjeldavate sõnaliste kokkuvõtivate hinnangute andmist, millel ei ole numbrilist ekvivalenti. Kokkuvõtvas hinnangus on selgelt kajastatud, kuivõrd taotletud õpitulemused on saavutatud.
  - 7) Kui õppeaine trimestrihinne või –hinnang on jäänud andmata („MH“) ja õpilane ei ole kasutanud võimalust järele vastata, hinnatakse aastahinde või -hinnangu väljapanekul vastaval trimestril omandatud teadmised ja oskused vastavaks hindele „nõrk“ või antakse tulemustele samaväärne sõnaline hinnang.
  - 8) Õpilasele, kelle trimestrihinne on „puudulik“ või „nõrk“, kellele on antud samaväärne sõnaline hinnang või on jäetud hinne välja panemata (tähistatud Stuudiumi e-päevikus märkega „MH“), koostatakse selles õppeaines individuaalne õppekava või määratakse mõni muu tugisüsteem (nt logopeediline abi, õpiabirühm jm) vastavalt kooli õppekavas sätestatule, et aidata omandada nõutavad teadmised ja oskused.
  - 9) Aastahinnete alusel otsustab õppenõukogu, kas viia õpilane järgmisse klassi, jätta täiendavale õppetööle või klassikursust kordama. Õpilaste järgmisse klassi üleviimise otsus tehakse enne viimase trimestri lõppu.
  - 10) Õpilane, kelle aastahinded on vähemalt „rahuldavad“ viiakse õppenõukogu otsusega enne viimase trimestri lõppu üle järgmisse klassi.
  - 11) Õpilane jäetakse täiendavale õppetööle õppeainetes, milles tulenevalt trimestrihinnetest või –hinnangutest tuleks välja panna aastahinne „puudulik“ või „nõrk“. Täiendavale õppetööle jätmise otsustab õppenõukogu enne viimase trimestri lõppu. Aastahinne pannakse välja pärast täiendava õppetöö lõppu, arvestades selle tulemusi.
  - 12) Õpilane, kes jäeti täiendavale õppetööle viiakse õppenõukogu otsusega üle järgmisse klassi pärast täiendava õppetöö lõppu.
  - 13) Õppenõukogu põhjendatud otsusega võib jätta õpilase klassikursust kordama, kui õpilasel on kolmes või enamis õppeaines aastahinne „puudulik“ või „nõrk“, täiendav õppetöö ei ole tulemusi andnud ning õppekavaga nõutavate õpitulemuste saavutamiseks ei ole otstarbekas rakendada individuaalset õppekava või muid koolis rakendatavaid tugisüsteeme. Õppenõukogu kaasab otsust tehes õpilase või tema seadusliku esindaja ning kuulab ära tema arvamuse.
  - 14) 9. klassi õpilasele pannakse aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.
  - 15) Punktides 9 ja 11 sätestatud tähtaegu ei kohaldata õpilase suhtes, kellele on koostatud individuaalne õppekava, kus on ette nähtud erisused järgmisse klassi üleviimise ajaks.

14.5 KOKKUVÕTTEV HINDAMINE JA JÄRGMISSE KLASSI ÜLEVIIMINE GÜMNAASIUMIS

- 1) Õpilase õpitulemusi hinnatakse kokkuvõtvalt kursusehinnetega viie palli süsteemis. Valikkursuste hindamisel võib kasutada kokkuvõtva kursusehindena lisaks hinnete ka hinnanguid „arvestatud” ja „mittearvestatud”, neid hinnanguid ei teisendata viie palli süsteemi.
- 2) Kursusehinne ei ole kursuse jooksul saadud hinnete aritmeetiline keskmine. Erinevate hinnete või hinnangute osakaalu kursusehindest märgib õpetaja kursuse esimese tunni sissekandesse. Samuti on arvestuslikult suurema kaaluga need hinded ja hinnangud, mis on märgitud õpetaja poolt arvestuslikeks (õpilase hinnete lehel helesinisel tasutal).
- 3) Kui õpilane ei ole osalenud kursuse jooksul 30% õppetöös ehk on puudunud 35 ainetunnist 11 tundi, on ta kohustatud sooritama kursusehinde saamiseks arvestuse kogu kursuse materjali ulatuses. Arvestus viiakse läbi 10 tööpäeva jooksul peale kursuse lõppu. Täpse aja määrab aineõpetaja.
- 4) Aineõpetajal on õigus oma aine kursusel, vastavalt aine spetsiifikale, määrata oma tingimused aine läbimiseks. Vastavad nõudmised peab aineõpetaja õpilastele teatavaks tegema kursuse esimeses tunnis ning fikseerima need Stuumiumi päevikus esimese tunni sissekande juures.
- 5) Gümnaasiumi õpilane jäetakse täiendavale õppetööle 10., 11. ja 12. klassis õppeainetes, milles kursuse jooksul saadud hinnete alusel tuleks välja panna kursusehinne „puudulik” või „nõrk”. Täiendavale õppetööle jätmise otsustab kooli õppenõukogu.
- 6) 10. ja 11. klassi õpilane, kellel on õppeaasta lõpuks kõik läbitud kursused hinnatud vähemalt hindegaga „rahuldav” või hinnanguga „arvestatud”, viiakse õppenõukogu otsusega üle järgmisse klassi.
- 7) 10. ja 11. klassi õpilane, kes jäeti täiendavale õppetööle, viiakse õppenõukogu otsusega üle järgmisse klassi pärast täiendava õppetöö lõppu, arvestades selle tulemusi.
- 8) Gümnaasiumi õpilane, kellel on ka pärast täiendavat õppetööd üks või enam kursustest hinnatud hindegaga „puudulik” või „nõrk”, arvatakse koolist välja.
- 9) Kursusehinnete alusel pannakse välja kooliastmehinded viie palli süsteemis. Valikkursuste hindamisel võib kooliastmehindena kasutada hinnanguid „arvestatud” ja „mittearvestatud”, neid hinnanguid ei teisendata viie palli süsteemi.
- 10) Kooliastmehinne ei ole kursusehinnete aritmeetiline keskmine.
- 11) Kokkuvõtva hindamisena mõistetakse ka teadmiste ja oskuste tõendamist juhul, kui kool vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse” § 17 lõikele 4 arvestab kooli õppekava välist õppimist või tegevust koolis õpetatava osana.
- 12) Individuaalse õppekava järgi õppiv õpilane viiakse üle järgmisesse klassi vastavalt tema õppeplaanile.
- 13) Gümnaasiumist arvatakse õpilane välja, kui õpilane ei täida nominaalse õppeaja jooksul gümnaasiumi lõpetamise tingimusi ja tema õppeaega ei ole individuaalse õppekava kohaselt pikendatud (nominaalne õppeaeg gümnaasiumis on kolm aastat).
- 14) Õpilase koolist väljaarvamise otsuse teeb direktor.

14.6 KÄITUMISE JA HOOLSUSE HINDAMINE

Nõuded põhikooli õpilase käitumisele on esitatud Kose Gümnaasiumi kodukorras.

- 1) Käitumise (sealhulgas hoolsuse) hindamise eesmärk on suunata õpilast järgima üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme, täitma kooli kodukorra nõudeid ning motiveerida õpilast hoolikalt täitma õppeülesandeid.
- 2) Õpilane saab tagasisidet oma käitumisele ja hoiakutele ainetunnis, nii õpetajalt kui

- vastastikuse hindamise kaudu kaaslastelt.
- 3) Ootused õpilase käitumisele ning kooli tegevused õpilase mitteootuspärase käitumise ilmnemisel on kehtestatud kooli kodukorras.
  - 4) Põhikoolis hinnatakse käitumist igal trimestril.
  - 5) Gümnaasiumiastmes hinnatakse käitumist 3. trimestri viimasel nädalal.
  - 6) Käitumishinde panemisel lähtutakse kooli kodukorra reeglitest, üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormidest ning põhjuseta puudunud ja hilinetud tundide arvust. Käitumishinne sisaldab õpilase suhtumist õppetöösse, distsiplineeritust, järjekindlust õppeülesannete ja endale võetud kohustuste täitmisel.
  - 7) Aineõpetajad fikseerivad käitumishinde Stuudiumi päevikus. Klassijuhataja arvamusel on otsustav kaal käitumishinde määramisel.
  - 8) Käitumishinne ei kajasta teadmisi.

14.6.1 KÄITUMISE HINDAMINE

- 1) Käitumist hinnatakse hinnetega „eeskujulik“, „hea“, „rahuldav“ ja „mitterahuldav“ ja vajadusel lisatakse pikem kommentaar.
- 2) Käitumishindega „eeskujulik“ hinnatakse õpilast, kellele üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnormide järgimine on harjumuspärane igas olukorras, kes täidab kooli kodukorra nõudeid eeskujulikult ja järjepidevalt.
- 3) Käitumishindega „hea“ hinnatakse õpilast, kes järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ning täidab kooli kodukorra nõudeid.
- 4) Käitumishindega „rahuldav“ hinnatakse õpilast, kes üldiselt järgib üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme ning täidab kooli kodukorra nõudeid, kuid kellel on esinenud eksimusi.
- 5) Käitumishindega „mitterahuldav“ hinnatakse õpilast, kes ei täida kooli kodukorra nõudeid, ei allu õpetajate nõudmistele ega järgi üldtunnustatud käitumis- ja kõlblusnorme. Õpilase käitumise võib hinnata „mitterahuldavaks“ ka üksiku õigusvastase teo või ebakõlbelise käitumise eest. Klassijuhataja toob tunnistusel välja põhjenduse(d), mille põhjal on käitumine hinnatud „mitterahuldavaga“. Aineõpetaja kirjutab Stuudiumis kommentaari, miks käitumine on hinnatud „mitterahuldavaga“.

14.6.2 HOOLSUSE HINDAMINE

- 1) Hoolsushindega „eeskujulik“ hinnatakse õpilast, kes suhtub õppeülesannetesse alati kohusetundlikult, õpib kõiki õppeaineid võimetekohaselt, on õppeülesannete täitmisel töökas ja järjekindel ning ilmutab omaalgatust.
- 2) Hoolsushindega „hea“ hinnatakse õpilast, kes suhtub õppeülesannetesse alati kohuse-tundlikult, on töökas ja järjekindel õppeülesannete täitmisel, hoolikas ning õpib võimete-kohaselt.
- 3) Hoolsushindega „rahuldav“ hinnatakse õpilast, kes üldiselt täidab oma õppeülesandeid, kuid ei ole piisavalt töökas ja järjekindel õppeülesannete täitmisel ega õpi oma tegelike võimete kohaselt.
- 4) Hoolsushindega „mitterahuldav“ hinnatakse õpilast, kes ei õpi võimetekohaselt, suhtub õppeülesannetesse lohakalt ja vastutustundetult. Aineõpetaja kirjutab Stuudiumis kommentaari, miks hoolsus on hinnatud „mitterahuldavaga“.

14.6.3 HINNETE JA HINNANGUTE VAIDLUSTAMINE

- 1) Õpilasel ja tema seaduslikul esindajal on õigus kokkuvõtvaid hindede vaidlustada kümne päeva jooksul pärast hindede teada saamist, esitades kooli direktorile kirjalikult vastava taotluse koos põhjendustega.
- 2) Hinde vaidlustamise korral teeb kooli direktor otsuse ja teavitab sellest taotluse esitajat kirjalikult viie tööpäeva jooksul otsuse vastuvõtmise päevast alates.
- 3) Hinnete ja hinnangute vaidlustamine ning vaidemenetlus toimub „Haldusmenetluse seaduses“ § 71 - § 87 sätestatud kohaselt.

15. JÄRELEVASTAMISE JA JÄRELTÖÖDE SOORITAMISE KORD

- 1) Koolis järgitakse põhimõtet, et õpilaste soovi õppida tuleb toetada kogu aeg ning eriti toetatakse õppimist, mis püüdleb senisest parema tulemuse suunas.
- 2) Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud hindega „puudulik“ või „nõrk“ või on hinne jäänud panemata (Stuudiumis tähistatud märgiga „T“), antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks või järeltöö sooritamiseks. Järelevastamise ja järeltöö vormi otsustab õpetaja.
- 3) Järelevastamine ja järeltööde sooritamine toimub aineõpetaja poolt määratud perioodi jooksul õpilase ja õpetaja vahelisel kokkuleppel, mis on fikseeritud puuduliku hinde kommentaari lahtris Stuudiumis.
- 4) Kui aineõpetaja poolt määratud perioodi jooksul ei ole positiivselt sooritamata töö mõjuvate põhjusteta vastatud või õpetajale pole erandolukorrast teada antud, muudetakse Stuudiumis mäрге „T“ hindeks „1“.
- 5) Järele vastatud töö tulemus märgitakse Stuudiumis mitterahuldava hinde järele kaldkriipsu taha. Järelevastatud tegemata töö puhul asendatakse hüüumärk Stuudiumis hindega.
- 6) Kui gümnaasiumi õpilane ei ilmu aineõpetajaga kokku lepitud ajal järeltööd sooritama ning pole erandolukorrast teada andnud, siis ei pea õpetaja enam uut järeltöö aega võimaldama.
- 7) Järelevastamine ja järeltöö loetakse sooritatuks kui järelevastamise või järeltöö käigus saadud hinne on vähemalt „rahuldav“.
- 8) Kui 10., 11. või 12. klassi õpilasel pole kursuse lõpus võimalik õpitulemusi hinnata vähemalt hindega „rahuldav“, hinnatakse kursus „mitterahuldava“ hindega või jäetakse kursusehinne välja panemata ja tähistatakse Stuudiumis märkega „MH“.
- 9) Mitterahuldavaid kursusehindeid või hindamata kursuseid vastatakse gümnaasiumiastmes järele täiendaval õppetööl, mida sooritatakse üldjuhul juunis. Juhul, kui mitterahuldava kursusehinde põhjuseks on pikem põhjendatud puudumine, on õpilasel võimalus esitada gümnaasiumiastme õppejuhile avaldus, taotlemaks kursusehinde jooksvat parandamist kursuse arvestustööga, mis reeglina sooritatakse kümne tööpäeva jooksul pärast kursuse lõppu.
- 10) Kui 10. või 11. klassi õpilasel on õppeaasta jooksul saadud viie või enama kursuse hindeks „mitterahuldav“ või „nõrk“ või on jäetud kursusehinne välja panemata (mäрге „MH“), kustutatakse õpilane kooli nimekirjast ilma täiendavale õppetööle jätmist.

- 11) 12. klassi õpilasele antakse täiendava õppetöö võimalus eksamiperioodi ajal ja kooliastmehinne pannakse välja pärast täiendava õppetöö sooritamist.
- 12) Põhikooli õpilasele, kelle trimestrihinne on „puudulik” või „nõrk”, kellele on antud samaväärne sõnaline hinnang või on jäetud hinne välja panemata („MH“), koostatakse selles õppeaines individuaalne õppekava või määratakse mõni muu tugisüsteem. Ettepaneku tugisüsteemi valikuks teeb aineõpetaja ja esitab selle haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerijale kinnitamiseks.
- 13) Põhikooli õpilane jäetakse täiendavale õppetööle õppeainetes, milles tulenevalt trimestrihinnetest või -hinnangutest tuleks välja panna aastahinne „puudulik” või „nõrk” või samaväärne sõnaline hinnang.
- 14) Täiendav õppetöö viiakse läbi pärast viimase trimestri lõppu, välja arvatud 12. klassis, kus täiendav õppetöö viiakse läbi eksamiperioodil.
- 15) Täiendava õppetöö raames täidab põhikooli õpilane õpetaja vahetul juhendamisel spetsiaalseid õppeülesandeid, et omandada õppekavaga nõutavad teadmised ja oskused.
- 16) Gümnaasiumi õpilase täiendav õppetöö viiakse läbi arvestusega, et suurem osakaal on õpilase iseseisval õppel kui õpetaja vahetul juhendamisel.
- 17) Täiendava õppetöö tulemusi kontrollitakse ja hinnatakse. Täiendava õppetöö hinded kantakse e-päevikusse.
- 18) Täiendava õppetöö kestvuse ja õppeülesanded määrab aineõpetaja lähtudes rakendatud õpiabi tulemuslikkuse analüüsist ja täiendava õppetöö rakendamise vajalikkuse pedagoogilisest põhjendusest.
- 19) Õpetaja koostab õpilasele täiendõppe töökava, arvestades, et põhiharidust omandavale õpilasele on tagatud vähemalt kümne järjestikuse nädala pikkune puhkus kõigist õppe ja eksamitega seotud tegevustest. Gümnaasiumi õpilase täiendõppe kestvuse kooskõlastab õpetaja õpilasega ja vähemalt kümne järjestikuse nädala pikkust puhkuse kestvust ei pea arvestama.
- 20) Pärast täiendava õppetöö lõppu pannakse välja aastahinne, kursusehinne või kooliastmehinne, arvestades täiendava õppetöö tulemusi.
- 21) Kui põhikooli õpilane ei soorita täiendavat õppetööd, otsustab õppenõukogu õpilasele edasise õpiabi osutamise ja järgmisse klassi üleviimise.
- 22) Kui gümnaasiumi 10. ja 11. klassi õpilane ei soorita täiendavat õppetööd ja tal on üks või enam kursustest hinnatud hindega „puudulik” või „nõrk”, arvatakse õpilane koolist välja. Õpilase koolist väljaarvamise otsuse teeb direktor.

PÕHIKOOLI LÕPETAMINE

- 1) Põhikooli lõpetab õpilane, kellel põhikooli lõputunnistusele minevad kokkuvõtvad hinded on vähemalt „rahuldavad”, kes on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö ning kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele eksami, matemaatikaeksami ning ühe eksami omal valikul (inglise keel, vene keel, geograafia, bioloogia, keemia, füüsika, ajalugu, ühiskonnaõpetus).
- 2) Põhikooli lõpetanuks võib õpilase või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega pidada ning põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele:
  - kellel on üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne;
  - kellel on kahes õppeaines kummaski üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne.
- 3) Haridusliku erivajadusega õpilasele, kellel kooli õppekavaga või nõustamiskomisjoni

soovitusel individuaalse õppekavaga on vähendatud või asendatud Kose Gümnaasiumi õppekavas sätestatud taotletavaid õpitulemusi, on lõpetamise aluseks kooli või individuaalses õppekavas määratud õpitulemuste saavutus. Haridusliku erivajadusega õpilasel on õigus sooritada põhikooli lõpueksamid koolieksamina. Sellisel juhul lähtub kool eksami vormi määramisel ja eksamitöö sisu koostamisel õpilase individuaalses õppekavas sätestatust.

- 4) Õpilane, kelle õppekeel ei ole eesti keel, kes õpib keelekümblusklassis või kes asus eesti õppekeelega koolis või klassis õppima viimase kuue õppeaasta jooksul, võib lõikes eesti keele eksami asemel sooritada eesti keele teise keelena eksami.
- 5) Varem välisriigis õppinud õpilane, kes on enne lõpueksamite toimumist Eestis põhikoolis õppinud kuni kolm järjestikust õppeaastat ning kellele on eesti keele õppimiseks koostatud individuaalne õppekava, võib eesti keele või eesti keele teise keelena eksami sooritada temale koostatud individuaalse õppekava põhjal ettevalmistatud koolieksamina.
- 6) Põhikooli lõpetanuks peetakse eksterni, kes on sooritanud põhikooli lõpueksamid ning aineksamid nendes õppeainetes, milles tal puuduvad põhikooli lõputunnistusele kantavad hinded või milles tal ei ole tõendatud teadmisi ja oskusi varasemate õpi- ja töökogemuste arvestamise kaudu. Eksterni ei hinnata kehalises kasvatuses, käsitöös ja kodunduses ning tehnoloogiaõpetuses. Kooli lõpetamisel eksternina võimaldatakse lõpetajale kooli poolt juhendatud õppetegevust kokku vähemalt 15 arvestusliku õppetunni ulatuses. Muus osas toimub õppimine iseseisvalt.

GÜMNAASIUMI LÕPETAMINE

- 1) Gümnaasiumi saab lõpetada õpilane:
  - kelle kooliastmehinded on vähemalt rahuldavad või valikkursuste puhul rahuldavad või arvestatud;
  - kes on sooritanud õppeaine kohustuslikule mahule vastavad eesti keele või lõikes 4 sätestatud tingimustel eesti keele teise keelena, matemaatika ja võõrkeele (inglise, prantsuse, vene või saksa keeles) riigieksamid;
  - kes on sooritanud vähemalt rahuldavale tulemusele gümnaasiumi koolieksami;
  - kes on sooritanud gümnaasiumi jooksul õpilasuurimuse või praktilise töö, välja arvatud kooli lõpetamisel eksternina.
- 2) Võõrkeele riigieksami asemel võib sooritada vähemalt B1 keeleoskuse tasemel järgmistest rahvusvaheliselt tunnustatud eksamitest:
  - *Preliminary English Test (PET)* B1-tase (inglise keel);
  - *First Certificate in English (FCE)* B2-tase (inglise keel);
  - *Certificate in Advanced English (CAE)* C1-tase (inglise keel);
  - *Certificate of Proficiency in English (CPE)* C2-tase (inglise keel);
    - *The International English Language Testing System (IELTS)* vähemalt 4,0 punkti (inglise keel);
    - *Test of English as a Foreign Language (TOEFL) iBT* vähemalt 57 punkti (inglise keel);
  - *Pearson Test of English General (PTE General)* – vähemalt Level 2 (inglise keel);
  - *DALF* C1-tase (prantsuse keel);
  - *Goethe-Zertifikat* C1-tase (saksa keel);
  - *Goethe-Zertifikat* C2-tase (saksa keel);
  - *TestDaF (TDN3)* (saksa keel);

- TestDaF (TDN4) (saksa keel);
  - TestDaF (TDN5) (saksa keel);
  - Österreichisches Sprachdiplom Zertifikat B1 (saksa keel);
  - Österreichisches Sprachdiplom B2 Mittelstufe Deutsch (saksa keel);
  - Österreichisches Sprachdiplom C1 Oberstufe Deutsch (saksa keel);
  - Saksa I astme keelediplomi eksam B1-tase (saksa keel).
- 3) Koolieksam on sooritatud rahuldavalt, kui saavutatud on vähemalt 50 protsenti maksimaalsest tulemusest.
- 4) Õpilased, kes on gümnaasiumis õppinud eesti keelt teise keelena, õpilased, kes on lõpetanud põhikooli vene või muu õppekeelega koolis või klassis ja on asunud õppima eesti õppekeelega gümnaasiumisse või gümnaasiumiklassi, ning õpilased, kes on vene või muu õppekeelega gümnaasiumist või gümnaasiumiklassist asunud õppima eesti õppekeelega gümnaasiumisse või gümnaasiumiklassi, võivad valida, kas sooritavad eesti keele või eesti keele teise keelena riigieksami.

15.1 KOOLIEKSAMI KORRALDUS

Eksami võivad õpilased valida kõikide õppeainete hulgast (välja arvatud riigieksami ained), mida on gümnaasiumis läbitud vähemalt 105 tundi.

Eksamiga kontrollitakse õpilaste faktiteadmisi ja arutlusoskust vastavas aines. Vastamisel lisamaterjale kasutada ei ole lubatud (v a eksamitöö koostaja poolt ettenähtud materjale). Eksamitöö koos hindamisjuhendiga koostab vastava aine õpetaja ja selle kinnitab direktor. Koolieksam on kirjalik ja kestab kuni 180 minutit. Eksamitöö punktide kogusumma on 100 punkti.

15.1.1 KOOLIEKSAMI HINDAMINE, HINDE VAIDLUSTAMINE, JÄRELEKSAMI ÜLESEHITUS

1. Eksami ülesannete juurde on märgitud mitu punkti ülesande õige soorituse eest on võimalik saada.
2. Koolieksamitöid hindab kooli direktori käskkirjaga kinnitatud vähemalt 4 liikmeline eksamikomisjon vastavalt hindamisjuhendile. Hindamisel tekkinud eriarvamused fikseeritakse ja vajadusel kaasatakse koolivälised eksperdid, kelle antud eksperthinnang lisatakse hindamisprotokollile.
3. Lõpphinne kujuneb punktide alusel (maksimaalselt 100 punkti) ja arvutatakse 5 palli süsteemi hindeks vastavalt Kose Gümnaasiumi õppekavas olevale hindamisjuhendile.
4. Koolieksami tulemuste kohta võib esitada apellatsiooni kooli direktorile viie tööpäeva jooksul peale tulemuste teatavaks tegemist. Esitatud vaided vaatab läbi direktori poolt moodustatud apellatsioonikomisjon 5 tööpäeva jooksul pärast vaide avaldamist. Kose Gümnaasiumi juhtkond teatab avalduse esitajale kirjalikult oma otsusest eksamitulemuse muutmise/mittemuutmise kohta.
5. Eksami ebaõnnestumise korral on õpilasel võimalus sooritada järeleksam, mille koostab vastava aine õpetaja ja mis kontrollib eksaminandi faktiteadmisi testi vormis. Järeleksamitöö koos hindamisjuhendiga koostab vastava aine õpetaja ja selle kinnitab direktor. Järeleksam on kirjalik ja kestab vaheajata 180 minutit. Järeleksamil vastamisel lisamaterjale kasutada ei ole lubatud (v a eksamitöö koostaja poolt ettenähtud materjale).

16. ÕPILASTE JA VANEMATE TEAVITAMISE JA NÕUSTAMISE KORRALDUS

Õpilaste ja vanemate teavitamine toimub kooli kodukorras sätestatud kordade kohaselt.

Klassi- või aineõpetajad jälgivad põhikooli õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajaduse korral kohandavad õpet vastavalt õpilase vajadustele. Õpilase võimete ja annete kõrgeimale võimalikule tasemele arendamiseks selgitatakse põhikoolis välja õpilase individuaalsed õpivajadused, valitakse sobivad õppemeetodid ning korraldatakse diferentseeritud õpet. Põhikool tagab õpilasele, kellel tekib ajutine mahajäämus eeldatavate õpitulemuste saavutamisel, täiendava pedagoogilise juhendamise väljaspool õppetunde.

Põhikoolis nõustatakse vajaduse korral õpilase vanemat õpilase arengu toetamises ja kodus õppimises. Õpilast ja vanemaid teavitatakse edasiõppimisvõimalustest ning tagatakse õpilastele karjääriteenuste (karjääriõpe, -info või -nõustamine) kättesaadavus. Peamised õppeteemad, vajalikud õppevahendid, hindamise korraldus ja planeeritavad üritused tehakse õpilasele teatavaks õppeveerandi või poolaasta algul.

Gümnaasiumis on õpilasel võimalus saada õppekorralduse kohta infot ja nõuandeid. Gümnaasiumis on korraldatud õpilaste teavitamine edasiõppimisvõimalustest ja tööturu üldistest suundumustest ning on tagatud karjääriteenuste (karjääriõpetus, -info või -nõustamine) kättesaadavus.

17. ÕPILASTE JUHENDAMISE JA HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTEGA ÕPILASTE ÕPPEKORRALDUSE JA ÕPPE KORRALDAMISE PÕHIMÕTTED PÕHIKOO LIS

17.1 ÜLDALUSED

Haridusliku erivajadusega õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt üldjuhul õpib haridusliku erivajadusega õpilane tavaklassis. Kooli põhimääruses sätestatu kohaselt on koolis võimalused rakendada hariduslike erivajadustega õpilastele õppe paremaks korraldamiseks ka erinevaid rühmi ja klasse.

Direktor määrab haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija, kelle ülesanne on korraldada koolisisest meeskonnatööd, mida on vaja õppe ja arengu toetamiseks, ning koordineerida koolivälises võrgustikutöös osalemist. Õppealajuhataja toetab ja juhendab õpetajat haridusliku erivajaduse väljaselgitamisel ning teeb õpetajale, vanemale ja direktorile ettepanekuid edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks, tehes selleks koostööd õpetajate ja tugispetsialistidega.

Kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema andekusest, tagatakse talle individuaalse õppekava rakendamine ning vajaduse korral täiendav juhendamine aineõpetajate poolt või teiste vastava valdkonna spetsialistide haridusprogrammide või teiste haridusasutuste poolt.

Meetme rakendamise perioodil jälgivad õpilasega tegelevad õpetajad ja tugispetsialistid õpilase arengut ja toimetulekut. Meetmete rakendamise tulemuslikkuse hindamiseks kirjeldavad kõik meetme rakendamisel osalenud õpetajad ja tugispetsialistid vähemalt kord

Õppeaastas õpilase arengut ja toimetulekut ning esitavad omapoolsed soovitusel. Meetmete rakendamise perioodi lõpul hindab õppealajuhataja koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teeb ettepanekud vanemale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks: meetme rakendamise lõpetamine; meetme rakendamise jätkamine samal või tõhustatud viisil; meetme vahetamine või muu meetme lisamine; täiendavate uuringute teostamine, eriarsti, erispetsialisti või nõustamiskomisjoni poole pöördumise soovitamise.

Haridusliku erivajaduse tuvastamiseks läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemused, õpetajate täiendavad tähelepanekud ja soovitusel õpilase tugevate ja arendamist vajavate külgede kohta, kooli tugispetsialistide soovitusel, testimiste ja uuringute tulemused ning koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel õppe korraldamiseks ja sellest tulenevalt õpilasele rakendatud meetmed dokumenteeritakse haridusliku erivajadusega õpilase arengu ja toimetuleku jälgimiseks koostatud individuaalse arengu jälgimise kaardil. Individuaalse arengu jälgimise kaardi koostamise ja täitmise eest vastutavad isikud koolis määrab direktor.

17.2 TUGIMEETMETE RAKENDAMINE KOOLIS

Esmaseks HEV õpilase märkajaks koolis on klassiõpetajad, aineõpetajad ja klassijuhatajad. HEV õpilased selgitatakse esmalt kooli poolt välja õppeaasta alguses kaasates olemasoleva tugivõrgustiku liikmed või antakse koolile teada väljastpoolt kooli, kas koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel, eriarsti poolt väljastatud tõendi või teatise kaudu, mis selgitab õpilase tervislikku seisundit.

Tööd HEV õpilastega koordineerib HEV koordineerija koostöös väljakujunenud tugisüsteemide meeskonnaga: aineõpetajad, klassijuhatajad, logopeed, psühholoog, sotsiaalpedagoog, kooliõde, koolijuht, KOV valdkondade ülene juhtumikorraldaja, lastekaitsespetsialist. HEV koordineerija kutsub üldjuhul kokku ümarlauad, koostöös tugispetsialistide meeskonnaga teeb ettepanekuid õpetajatele, lastevanematele kooli poolt pakutavate erinevate tugimeetmete rakendamiseks või nendele järgnevate uuringute läbiviimiseks.

Tugimeetmete rakendamine toimub kolmel tasandil:

I tasand – tegevused hõlmavad kõiki lapsi (märkamise ja esmane sekkumine).

Esiolse lapse individuaalse arengu toetamise võimalusteks koolis on:

- õppetöö diferentseerimine ja individualiseerimine klassis;
- õpilase tunniväline abistamine (järeleaitamine, konsultatsioonid);
- koostöö lapsevanemaga, arenguestlused;
- võimetekohase huvitegevuse soovitamise;
- õppimine tasemerühmades (alates 5. klassist).

II tasand - hõlmab tegevusi arenguliste ja hariduslike erivajadustega õpilastega kooli tasandil (tugispetsialistide kaasamine).

Erivajaduste täpsustamine toimub koolis HEV koordineerija juhtimisel. Avatakse „Õpilase individuaalse arengu jälgimise kaart”.

Hariduslike erivajaduste väljaselgitamiseks kasutatakse:

- pedagoogilis-psühholoogilist hindamist;
- erinevates tingimustes lapse käitumise korduvat ja täpsemat vaatlust;
- last ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe koondamist;
- lapse meditsiinilisi uuringuid;
- logopeedilisi/ eripedagoogilisi uuringuid jne.

Pedagoogilis-psühholoogilise uuringu tulemustest teevad klassijuhataja, aineõpetajad ja tugispetsialistid kokkuvõtte õpilase tugevatest ja arendamist vajavatest külgedest ning annavad soovitusel edaspidiseks pedagoogiliseks tööks ja tugiteenuste rakendamiseks. HEV õpilaste õppe ümarlaud teeb õpilase individuaalse jälgimise kaardi alusel otsuse tugiteenuste määramiseks.

Sellel tasandil koolis rakendatavateks tugiteenusteks on:

- õpiabi rühmatunnid (1.-6. kl);
- õpiabi rühmatunnid logopeedilise abi osutamiseks (1.-9. kl.);
- sotsiaalpedagoogi ja psühholoogi nõustamine sotsiaalse tegevusvõime ja toimetuleku toetamiseks (1.- 12. kl) – käitumise (tegevuse) tugikava koostamine;
- individuaalne õppekava (1.- 12. kl);
- individuaalsed tunnid, sh õppimine väljaspool kooli ruume;
- alates 5. klassist õppimine tasemerühmades;
- tugiisiku ja/või abiõpetaja kaasamine õppetundi;
- koduõpe;
- rehabilitatsiooni teenuste integreerimine õppetöösse;
- pikapäevarühma õpe 5. -9. klassidele.

Meetmete rakendamise tulemuslikkuse hindamiseks kirjeldavad kõik meetme rakendamisel osalenud õpetajad ja tugispetsialistid vähemalt kord õppeaastas õpilase arengut ja toimetulekut ning esitavad omapoolsed soovitusel. Meetmete rakendamise perioodi lõpul hindab HEV haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega meetme tulemuslikkust ning teeb ettepanekud vanemale ja vajaduse korral kooli direktorile edasisteks tegevusteks. Tugiteenuse rakendamise tulemuslikkuse kohta teeb HEV õpilaste õppe komisjon kokkuvõtte vähemalt kord õppeaastas (õppeaasta lõpus) ja kannab otsuse õpilase individuaalse arengu kaardile.

Lähtuvalt eelnevast kavandatakse edasised tegevused:

- tugiteenuste lõpetamine;
- tugiteenuse jätkamine samal või tõhustatud viisil;
- täiendavate uuringute teostamine;
- tugiteenuste vahetamine või muu teenuse lisamine;
- ettepanek koolivälise nõustamismeeskonna nõustamisele suunamiseks;
- täiendav õppetöö;
- klassikursuse kordama jätmise (põhikooli õpilaste puhul), kui täiendav õppetöö ei ole andnud tulemusi ja individuaalset õppekava ei ole otstarbekas rakendada vm.

III tasand – hõlmab tegevusi arenguliste ja hariduslike erivajadustega lastega pärast täiendavaid uuringuid väljaspool haridusasutust.

Kui koolis rakendatud tugiteenused ei osutunud tulemuslikuks, viiakse läbi täiendav uuring, mis toimub valdavalt meditsiiniuasutuses arstide osalusel. Uuringu tulemused võivad olla aluseks õpilase koolivälise nõustamismeeskonna nõustamisele suunamiseks, et:

- täpsustada õppekava;

- rakendada koduõpet tervislikel põhjustel;
- tõhustatud või erituge;
- väikeklass;
- rakendada individuaalset õppekava vähendatud õpitulemustega;
- määrata eriklassi või vastava spetsiaalsusega erikooli jms.

Koolivälise nõustamismeeskonna soovitude alusel jätkub eriõpetuse ja tugiteenuste rakendamine. Arengukeskkonna kujundamisel arvestatakse koolivälise nõustamismeeskonna ja uuringus osalenud spetsialistide soovitusi.

Juhtumipõhiselt kaasab HEV koordineerija III tasandi tegevuste juurde kohaliku omavalitsuse valdkondadeülese juhtumikorraldaja teavitades sellest eelnevalt lapsevanemat.

Valdkondadeülene juhtumikorraldaja kaasatakse juhul, kui selgub vajadus:

- tugiteenuste saamiseks väljaspool haridusasutust;
- tugiteenuste järele mida on õigus korraldada kohalikul omavalitsusel;
- lapse lähivõrgustiku kaasamise järele lapse abistamise ja toetamise protsessi.
- lapsele sobiva õppekoha leidmisel väljaspool kohalikku omavalitsust kui puudub lapsele sobiv õppekeskkond elukohajärgses omavalitsuses;
- juhtumist tulenevate spetsiifiliste valdkondade ja spetsialistide kaasamise järele.

17.3 ANDEKAS ÕPILANE JA ERIVAJADUS

Andeka õpilase väljaselgitamisele pööravad tähelepanu aineõpetajad, ringijuhid, tugisüsteemi spetsialistid, klassijuhatajad ja juhendajad.

Ainetundides kasutatakse keerukama raskusastmega ja ainekava laiendavaid ülesandeid, õppetöö diferentseerimist. Võimalused ainetundides: õpilane suunatakse omandatud materjali rakendama ja näiteid välja töötama ning tasemelt tugevamaid ja loovuse rakendamist nõudvaid ülesandeid lahendama.

Õpetaja edastab infot õpilastele väljaspool kooli toimuvatest ainealastest üritustest ja olümpiaadidest ning suunab õpilasi koolivälisest tegevusest osa võtma.

Tunnivälise tegevuse võimalused on:

- individuaalsed konsultatsioonid ja ainetunnid;
- aineringid;
- projektides osalemine;
- ettevalmistav töö aineolümpiaadideks, konkurssideks;
- õpitoad;
- teaduskool;
- iseseisev töö raamatukogus või juhendaja juures;
- lisalektüüri lugemine populaarteaduslikest raamatutest, teaduskirjandusest ja perioodikast;
- huvikoolide tööst osavõtmine (muusikakool, kunstikool, spordikool).

Andekate õpilaste puhul rakendatakse vajadusel individuaalset õppekava.

18. INDIVIDUAALSE ÕPPEKAVA KOOSTAMINE VÕI MUU TUGISÜSTEEMI MÄÄRAMINE

INDIVIDUAALSE ÕPPEKAVA RAKENDAMINE

- 1) Individuaalne õppekava koostatakse õpilasele, kelle eriline andekus, õpi- ja käitumisraskused, terviserikked, puuded või pikaajaline õpikeskkonnast eemal viibimine põhjustab olulisi raskusi töötada oma klassikaaslastega samal ajal samas ruumis või vastavale klassile koostatud töökava alusel.
- 2) Individuaalse õppekavaga määratakse vastavalt vajadusele:
  - kooli õppekavaga võrreldes vähendatud või kõrgendatud nõudeid õppesisule ja õpitulemustele ühes või mitmes aines või õppekava üldosa pädevuste osas;
  - erisused õppekorralduses;
  - õppevara, ruumi- ja inimressursi kaasamise vajadus ja põhimõtted.
- 3) Individuaalse õppekava koostamise võib alata nii õpilane või tema seaduslik esindaja kui kooli HEV koordineerija.
- 4) Individuaalse õppekava koostamise algatamiseks esitab õpilane, alaealise õpilase puhul tema seaduslik esindaja vastavasisulise põhjendatud taotluse kirjalikult kooli direktorile.
- 5) Kooli direktor vaatab taotluse läbi hiljemalt 30 päeva jooksul taotluse esitamise päevast

arvates ning vajadusel toetudes pedagoogilis-psühholoogilisele või meditsiinilisele uuringule, teeb otsuse rahuldada taotlus ja koostada õpilasele individuaalne õppekava või jätta taotlus rahuldamata.

- 6) Individuaalse õppekava koostamise ettepaneku teeb HEV koordineerija. Otsusest teavitatakse viivitamatult õpilast (esindajat) kirjalikult, tuues ära põhjused, mis tingivad individuaalse õppekava koostamise vajaduse.
- 7) Õpilasel (esindajal) on 10 tööpäeva jooksul, arvates päevast, millal ta nimetatud otsusest teada sai või oleks pidanud teada saama, õigus teavitada kooli kirjalikult oma keeldumisest individuaalse õppekava koostamiseks. Nimetatud keeldumise esitamisel lõpetab kool individuaalse õppekava koostamise menetluse.
- 8) Kooli direktor korraldab individuaalse õppekava koostamise hiljemalt 30 päeva jooksul vastava taotluse esitamisest
- 9) Individuaalse õppekava rakendamise otsuse kinnitab direktor käskkirjaga.

18.1 ÕPIABI OSUTAMINE ÕPILASELE AJUTISE ÕPIRASKUSE KORRAL

18.1.1 ÕPIABI OSUTAMINE TRIMESTRI SEES

- 1) Trimestri sees rakendab õpetaja õpiabi kõigile õpilastele, kellele ta on üksikhindena pannud „1” või „2” või hinne on jäänud välja panemata.
- 2) Õpilase toetamiseks koolis on:
  - järeleaitamis- ja konsultatsioonitunnid** – õpetaja poolt individuaalne või grupiviisiline nõustamine, mis tagab õpilase edasijõudmise. Igal õpetajal on vähemalt üks konsultatsioonitund nädalas. Konsultatsioonitundide ajad on kooli kodulehel ja aineõpetaja teavitab aegadest õpilast õppeveerandi algul Stuudiumi kaudu. Konsultatsioonis osalemise vajalikkuse otsustavad koostöös õpilane ja aineõpetaja;
  - **täiendavad diferentseeritud tunnitöö ja/või kodused ülesanded** – õpetaja annab õpilasele spetsiaalseid tegevusi, mis aitab üle saada ajutisest õpiraskusest;
  - **hindamise erisuste rakendamine** – õpetaja rakendab diferentseeritud hindamise põhimõtet.
- 3) 1.-9.klassi õpilase järeleaitamis- ja konsultatsioonitundides osalemise ja/või muude õpiülesannete vajadusest teavitab klassi- või aineõpetaja lapsevanemat Stuudiumi kaudu
- 4) 1.-4.klassi õpilasele, kellel ilmneb mahajäämus õppetöös või kelle kodused tööd on sageli tegemata, võib klassiõpetaja teha ettepaneku õpilase kaasamiseks pikapäevarühma.
- 5) 10.-12.klassi õpilased, kellel ilmneb mahajäämus õppetöös lepivad ise õpetajaga kokku konsultatsioonitundide ja järelvastamise aja ning viisi.

18.1.2 ÕPIABI OSUTAMINE PÕHIKOOLI ÕPILASTELE TRIMESTRI LÕPUS

- 1) Tugisüsteemide rakendamise ülesandeks trimestri lõpus on järjestikulise mitterahuldava trimestrihinde saamise vältimine, eelmise trimestri omandamata teadmiste ja oskuste järele vastamine ning õpilase toetamine uue materjali omandamisel.
- 2) Aineõpetaja esitab trimestri lõpus õppealajuhatajale kirjaliku analüüsi iga õpilase kohta, kes sai tema aines kokkuvõtvalt hinde „1”, „2”, vastava hinnangu või jäi hindamata. Analüüs kirjeldab õpilasele seni osutatud õpiabi, annab hinnangu valitud meetodite tõhususele ja teeb ettepaneku individuaalse arenguplaani (abistamine ja nõustamine, kõrgendatud järelevalve tunnitöö ja koduste tööde osas, tõhusam tunnitöö jmt),

täiendõppetunni ja/või muu koolis pakutava tugisüsteemi rakendamiseks.

- 3) Kõigile 1.-9. klassi õpilasele, kelle trimestrihinne on «puudulik» või «nõrk», kellele on antud samaväärne sõnaline hinnang või on jäetud hinne välja panemata, määratakse temale uue õppeveerandi alguses aineõpetaja ettepanekul sobiv õpiabi, et aidata omandada nõutavad teadmised ja oskused. Otsusest teavitab klassijuhataja lapsevanemat Stuudiumi kaudu.
- 4) Kui 1.-3.kooliastme õpilasel on kolm kuni viis „1” või „2”-e või on jäetud hindamata ühe trimestri jooksul, siis toimub õpitulemusvestlus, milles osalevad aineõpetajad, õpilane, tema klassijuhataja ja lapsevanem. Vestlus viiakse läbi järgneva trimestri kahel esimesel nädalal.
- 5) Kui 1.-3.kooliastme õpilasel on kuus ja enam „1” või „2”-e või on jäetud hindamata ühe trimestri jooksul, siis toimub õpitulemusvestlus, milles osalevad õpiabi- ja tugisüsteemide töörühm, õpilane, tema klassijuhataja ja lapsevanem. Vestluse käigus lepatakse kokku edasine tegevus. Vestlus viiakse läbi järgneva trimestri kahel esimesel nädalal.
- 6) Kui 1.- 9. klassi õpilasel tuleb hoolimata eelpool mainitud meetmete rakendamisest teist trimestrit järjest kolmes ja enamis õppeaines trimestrihindeks „1”, „2” või ta jääb hindamata, seatakse sisse õpilase vaatluse kaart.
- 7) Kaardi põhjal kogutud andmestikku analüüsivad koos logopeed, õpiabirühma õpetaja, õpilast õpetavad õpetajad, sotsiaalpedagoog ja kooli juhtkonna esindaja (õpiabi ja tugisüsteemide töörühm). Analüüsi põhjal teeb HEV koordineerija ettepaneku õppetöö tõhustamise või individuaalse õppekava koostamise või õpiabirühma suunamise või õpilase nõustamiskomisjoni suunamise kohta.

19. KARJÄÄRITEENUSTE KORRALDUS PÕHIKOO LIS JA GÜMNAASIUMIS

Karjääriteenuste osutamist koolis koordineerib tugikeskus HEV koordineerija või sotsiaalpedagoog. Kool teeb koostööd Töötukassa karjäärispetsialistidega kes viivad läbi karjääriteemalisi loenguid ning individuaalseid nõustamisi. Karjääriteenused toimuvad koolis ja väljaspool kooli. Karjääriteenuse kaudu aidatakse õpilasel saada tuge, kui õpilane vajab abi või nõu:

- suuna või valikainete valikul,
- oma tuleviku ja karjääri planeerimisel,
- kui õpilane kahtleb oma valitud suuna sobivuses,
- oma õpingute ühildamisel töö või õppekavavälise tegevusega,
- statsionaarsest õppes mittestatsionaarsesse ülemineku kohta või kooli lõpetamiseks eksternina,
- individuaalsel õppekaval õppimise ja individuaalse õppekava taotlemise kohta,
- õppekavavälise tegevuse või õppimise otsimise kohta,
- eneseanalüüsi koostamisel,
- vestlusteks valmistumisel või gümnaasiumisse astumiseks.

Karjääriteenistuse hulka kuulub ka karjääri- ja tööteemalise kirjanduse soovitamise ning kataloogide tutvustamine õppeasutuste kohta, kus on võimalik jätkata õpinguid peale põhikooli või gümnaasiumi või kus saab õppida õppekavaväliselt.

20. ÕPETAJATE KOOSTÖÖ JA TÖÖ PLANEERIMISE PÕHIMÕTTED

- 1) Kooli juhib direktor, kelle ülesandeks on tagada kooli tulemuslik ja häireteta töö ning kodukord, juhtida õppe-, kasvatustegevust ning majandus- ja finantstegevust .
- 2) Kooli juhtkond e direksioon on direktori poolt moodustatud organ, mille koosseisu, ülesanded ja töökorra kinnitab direktor.
- 3) Õpetajad teevad koostööd ainerühmades, töögruppides ja õppenõukogus.
- 4) Koolis on kuus ainerühma:
  - algklasside ainerühm;
  - eesti keele ainerühm;
  - võõrkeelte ainerühm;
  - matemaatika ainerühm;
  - inimene, loodus ja ühiskond ainerühm;
  - oskus-ja andeainete a ainerühm;

Ainekavade arenduse eest vastutavad ainerühmade juhatajad ning tööprotsessi kaasatakse kõik aineõpetajad.

- 5) Iganädalasel toimuvad juhtkonna koosolekud. Koosolekute otsused edastatakse õpetajatele protokollis (saadetakse õpetajatele hiljemalt koosolekule järgneva tööpäeva jooksul).
- 6) Kord kuus toimub juhtkonna poolt kokku kutsutud töökoosolek.
- 7) Õpetaja planeerib oma tööd töökavas.
- 8) Õpetaja töökava koostatakse põhikoolis hiljemalt kaks nädalat enne uue õppeveerandi algust ning gümnaasiumis enne uue kursuse algust. Õpetaja töökava on kõigile asjast huvitatutele, sh õpilastele kättesaadav uue kursuse või õppeveerandi esimesest päevast alates.
- 9) Õpetaja töökavad asuvad kooli serveris töökavade kaustas. Töökavade eest vastutavad serveri kaustas ainerühmade juhid.
- 10) Klassijuhataja töö planeerimise aluseks on kooli sündmuste plaan, õppe- ja kasvatustöö üldeesmärgid algavaks õppeaastaks ja konkreetse klassi kasvatuslikud vajadused.

21. KOOLI ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Kooli õppekava on muutuv ja arenev dokument. Kooli õppekava arenduse üldjuht on direktor, kes delegeerib ülesandeid juhtkonna liikmetele ja õpetajate töö- või ainerühmadele.

Ainekavade arenduse juhtideks on vastavate ainerühmade juhatajad, kes delegeerivad ülesandeid vastavate ainete õpetajatele.

Ettepanekuid õppekava muudatusteks võivad teha kõik õpetajad, õpilasesindus, hoolekogu ja koolipidaja.